

EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA
2021 M. SAUSIO 1 D. – 2021 M. BIRŽELIO 30 D.

Svarbi pastaba: prieš supažindindami su Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo Teismų praktikos departamento parengta Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikos apžvalga, jos autoriai nori atkreipti skaitytojų dėmesį į tai, kad šiame dokumente yra pateikiamos neoficialios Europos Žmogaus Teisių Teismo procesinių sprendimų santraukos, kurios Europos Žmogaus Teisių Teismo ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nesaisto. Šis dokumentas yra tik informacinio pobūdžio, be kita ko, parengtas remiantis Europos Žmogaus Teisių Teismo informaciniais pranešimais. Taip pat norime atkreipti dėmesį į tai, kad pagal Konvencijos 44 straipsnio 2 dalį kolegijos sprendimas tampa galutiniu: a) šalims paskelbus, kad jos neprašo perduoti bylos svarstyti Didžiajai Kolegijai; ar b) praėjus trimis mėnesiams nuo sprendimo datos, jei nebuvo prašymo perduoti bylą svarstyti Didžiajai Kolegijai; ar c) Didžiosios Kolegijos teisėjų komisijai atmetus prašymą pagal 43 straipsnį. Pagal to paties straipsnio 1 dalį Didžiosios Kolegijos sprendimas yra galutinis.

Atsižvelgiant į tai, kad oficialius ir nesutrumpintus sprendimų tekstus galite rasti Europos Žmogaus Teisių Teismo interneto svetainėje www.echr.coe.int, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas neprisiima atsakomybės už atliktą vertimą ir parengtos santraukos išsamumą.

Apžvalgoje naudojami pagrindiniai sutrumpinimai:

EŽTT, Teismas – Europos Žmogaus Teisių Teismas

Konvencija – Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija

ES – Europos Sąjunga

Svarbos lygiai – Europos Žmogaus Teisių Teismo nagrinėjamos bylos yra skirstomos į keturias kategorijas:

Svarbiausios bylos (angl. key cases) – ypatingos svarbos sprendimai, kuriuos atrenka specialus Teismo teisėjų biuras, sudarytas iš Teismo pirmininko, pirmininko pavaduotojų ir skyrių pirmininkų.

1 = *Didelė svarba*: sprendimai, kurie reikšmingai prisideda prie Teismo praktikos plėtojimo, aiškinimo ar keitimo.

2 = *Vidutinė svarba*: sprendimai, kurie nors ir reikšmingai praktikos nepakeičia, tačiau nėra susiję vien tik su nusistovėjusios praktikos laikymusi.

3 = *Mažesnė svarba*: sprendimai, pasižymintys mažu teisiniu interesu, t. y. sprendimai, kuriuose paprasčiausiai laikomasi nusistovėjusios teismo praktikos ir kt.

KANKINIMO UŽDRAUDIMAS (3 STRAIPSNIS)	5
<i>R. R. ir kiti prieš Vengriją</i>	5
Dėl prieglobsčio prašytojų apgyvendinimo tranzitinėje zonoje, de facto prilygusio sulaikymui, taip pat tokio apgyvendinimo sąlygų	5
<i>Feilazoo prieš Maltą</i>	7
Dėl valstybės institucijų pareigos imtis aktyvių veiksmų sulaikymo išsiuntimo tikslu metu	7
<i>K. I. prieš Prancūziją</i>	8
Dėl asmens grąžinimo į valstybę, kurioje jam gali grėsti Konvencijos 3 straipsniu draudžiamas elgesys, panaikinus tokio asmens pabėgėlio statusą už su terorizmu susijusio nusikaltimo padarymą	8
TEISĖ Į LAISVĘ IR SAUGUMĄ (5 straipsnis)	10
<i>Terheş prieš Rumuniją</i>	10
Dėl asmens judėjimo laisvės ribojimo, nustatyto visuotinio karantino metu, prilyginimo laisvės atėmimui	10
TEISĖ Į TEISINGĄ BYLOS NAGRINĖJIMĄ (6 straipsnis)	11
<i>Xhoxhaj prieš Albaniją</i>	11
Dėl specialios teisėjų vertinimo procedūros, siekiant kovos su korupcija tikslų, bei draudimo visą gyvenimą eiti teisėjo pareigas proporcingumo	11
<i>Stichting Landgoed Steenberg ir kiti prieš Nyderlandus</i>	13
Dėl teisės kreiptis į teismą ribojimo, kai praleistas sprendimo, paskelbto tik elektroninėmis ryšių priemonėmis (institucijos interneto svetainėje), apskundimo terminas	13
<i>Iancu prieš Rumuniją</i>	14
Dėl galimybės teismo pirmininkui pasirašyti teismo sprendimą, priimtą teisėjų kolegijai pirmininkaujancio teisėjo, išėjusio į pensiją iki šio sprendimo paskelbimo	14
<i>Svilengaćanin ir kt. prieš Serbiją</i>	15
Dėl teismo nešališkumo, kai teisėjų kolegijos nariai susitinka su vienu iš proceso dalyvių ne bylos nagrinėjimo metu	15
TEISĖ Į PRIVATAUS IR ŠEIMOS GYVENIMO GERBIMĄ (8 straipsnis)	17
<i>Vavříčka ir kiti prieš Čekijos Respubliką</i>	17
Dėl baudos tėvui ir vaikų pašalinimo iš ikimokyklinio ugdymo įstaigos už atsisakymą vykdyti įstatymų numatytą vaikų skiepavimo pareigą	17
SAVIRAIŠKOS LAISVĖ (10 straipsnis)	19
<i>Ramazan Demir prieš Turkiją</i>	19
Dėl kalinamų asmenų galimybės naudotis interneto svetainėmis, kuriose skelbiama teisinė informacija, ribojimo pagrįstumo	19
<i>Handzhiyski prieš Bulgariją</i>	20
Dėl baudos už satyriškus veiksmus, kuriais politinės partijos, turinčios daugumą Vyriausybėje, įkūrėjo statula buvo paversta „Kalėdų Seneliu“, „būtinumo demokratinėje visuomenėje“	21

<i>Affaire Tókés prieš Rumuniją</i>	22
Dėl vėliavų iškėlimo, skirto išreikšti priklausymą tautinei mažumai, kaip politinio veiksmo	22
<i>Halet prieš Liuksemburgą</i>	23
Dėl pranešėjo statuso suteikimo	23
<i>Melike prieš Turkiją</i>	25
Dėl darbuotojos, dirbančios pagal darbo sutartį nacionalinėje švietimo institucijoje, atleidimo iš darbo be teisės į kompensaciją už „man patinka“ („like“) reakciją į tam tikras publikacijas „Facebook’e“	25
DISKRIMINACIJOS UŽDRAUDIMAS (14 straipsnis)	27
<i>Yocheva ir Ganeva prieš Bulgariją</i>	27
Dėl atsisakymo skirti socialinę pašalpą nepilnamečio vaiko, kurio tėvas nežinomas, vienišai motinai	27
<i>Senovės baltų religinė bendrija „Romuva“ prieš Lietuvą</i>	28
Dėl atsisakymo suteikti valstybės pripažintos religinės asociacijos statusą	28
LAISVI RINKIMAI (Pirmojo Protokolo 3 straipsnis)	30
<i>Miniscalco prieš Italiją</i>	30
Dėl kandidatų pašalinimo iš rinkimų dėl teistumo	30

KANKINIMO UŽDRAUDIMAS (3 STRAIPSNIS)**Europos Žmogaus Teisių Teismo 2021 m. kovo 2 d. sprendimas byloje*****R. R. ir kiti prieš Vengriją*****(pareiškimo Nr. 36037/17, svarbos lygis – 2)**

Dėl prieglobsčio prašytojų apgyvendinimo tranzitinėje zonoje, de facto prilygusio sulaikymui, taip pat tokio apgyvendinimo sąlygų

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjai (iraniečių ir afganistaniečių kilmės penkių asmenų šeima – tėvas, motina ir trys nepilnamečiai vaikai) iš Serbijos atvykę į Vengriją Roszke tranzito zonoje pateikė prieglobsčio prašymus. Pareiškėjų teigimu, sąlygos, kuriomis jie šioje zonoje turėjo gyventi prieglobsčio prašymų nagrinėjimo laikotarpiu, pažeidė Konvencijos 3 straipsnį. Pareiškėjai nurodė ypatingas savo šeimos aplinkybes, o konkrečiai, kad šeimoje yra trys nepilnamečiai vaikai ir rimtų sveikatos problemų turinti nėščia motina, tačiau neatsižvelgiant į tai, jų šeimos apgyvendinimas tranzito zonoje prilygo suėmimui, be to, nebuvo nustatytas maksimalus galimas tokio apgyvendinimo terminas.

Remdamiesi EŽTT praktika dėl vaikų administracinio sulaikymo, pareiškėjai akcentavo ypatingą vaikų pažeidžiamumą ir jų specifinius poreikius, susijusius su jų amžiumi, savarankiškumo stoka ir statusu. Be to, skųstasi, jog pareiškėjo (tėvo) atžvilgiu buvo pažeistos Europos Sąjungos priėmimo sąlygų direktyvos (2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2013/33/ES (toliau – Priėmimo sąlygų direktyva), kuria nustatomos normos dėl tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimo) nuostatos, nes kompetentingos institucijos nepriėmė tinkamai motyvuoto sprendimo dėl suėmimui prilygstančio apgyvendinimo ir nesuteikė teisminės gynybos galimybių. Pareiškėjas visiškai priklausė nuo valstybės išlaikymo, tačiau kaip pakartotinį prieglobsčio prašymą pateikusiam asmeniui jam net nebuvo teikiamas maitinimas, todėl pareiškėjas buvo priverstas imti maistą iš savo kartu tranzito zonoje gyvenančios šeimos ar ieškoti maisto atliekų, bet kompetentingos institucijos liko tam abejingos ir netgi neįvykdė Teismo paskirtų laikinųjų apsaugos priemonių.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Teismas pirmiausia nurodė, kad dėl pareiškėjo (tėvo), kaip pakartotinį prieglobsčio prašymą pateikusių asmens, padėties, šeimos vaikų jauno amžiaus ir pareiškėjos (motinos) nėštumo bei sunkios sveikatos būklės nagrinėjama situacija skiriasi nuo *Ilias ir Ahmed prieš Vengriją* bylos, kurioje Teismas sprendė, jog suaugusiųjų prieglobsčio prašytojų gyvenimo sąlygos Roszke tranzitinėje zonoje nepasiekė Konvencijos 3 straipsnio taikymui reikalingos ribos.

Dėl pareiškėjo (tėvo) padėties Teismas akcentavo, kad šis asmuo beveik keturis mėnesius turėjęs gyventi nepaprasto nepritekliaus sąlygomis, nes kompetentingos institucijos jam neteikė nemokamo maitinimo dėl šio asmens kaip pakartotinio prieglobsčio prašytojo statuso. Teismo vertinimu, pagal Europos Sąjungos teisę Vengrija galėjo sumažinti ar apskritai atsisakyti suteikti materialines priėmimo sąlygas, tuo klausimu priimdama pagrįstą sprendimą ir laikydamosi proporcingumo principo, tačiau tai nebuvo padaryta. Nors pakartotinio prieglobsčio prašytojams buvo leista gauti pagalbą maistu, ji ne visada buvo teikiama, kompetentingos institucijos nebuvo sudariusios jokių teisinį tikrumą galėjusių užtikrinti teisinių susitarimų su maistą teikiančiomis labdarinėmis organizacijomis. Teismas akcentavo, kad pareiškėjo pagrindinių poreikių tenkinimas buvo visiškai priklausomas nuo kompetentingų institucijų kontrolės, be to, asmuo negalėjo palikti tranzito zonos, išskyrus Serbijos kryptį, o toks išvykimas būtų lėmęs prieglobsčio prašytojo statuso praradimą. Tokiomis aplinkybėmis Teismas sprendė, kad pareiškėjas (tėvas) buvo laikomas Konvencijos 3 straipsnį pažeidžiančiomis sąlygomis.

Nagrinėdamas pareiškėjų (motinos ir vaikų) padėtį Roszke tranzito zonoje, Teismas nurodė, kad pagal Priėmimo sąlygų direktyvą, kompetentingos institucijos iš esmės buvo įpareigotos atsižvelgti į ypatingą vaikų ir nėščių moterų padėtį bei individualiai įvertinti visus specialius poreikius, susijusius su tokių asmenų pažeidžiamumo statusu prieglobsčio suteikimo procedūrų metu. Vertindamas pareiškėjų skundus Konvencijos 3 straipsnio kontekste, Teismas atsižvelgė į:

- fizines sąlygas: akcentuota, kad kelis mėnesius pareiškėjai buvo priversti kentėti karštį gyvenamajame konteineryje, kuriame nebuvo oro kondicionavimo ar tinkamos ventiliacijos;

- vaikams tinkamos aplinkos aspektą: vaikai pareiškėjai buvo septynių mėnesių, šešerių metų ir septynerių metų, tačiau atsižvelgiant į vaikų amžių, gyvenamosiose patalpose lovos nebuvo pritaikytos vaikams. Be to, pusantrą mėnesio po to, kai šeima buvo perkelta į izoliacijos sektorį, vaikai neturėjo žaidimų aikštelės ir jiems nebuvo organizuota jokių veiklų. Po minėto perkėlimo pareiškėjai taip pat neturėjo jokių ryšių su kitomis prieglobsčio prašančiomis šeimomis ar NVO atstovais;

- klausimus, susijusius su medicinos paslaugų ir psichologinės pagalbos prieinamumu: konstatuota, kad jauniausiam vaikui trūko medicininių dokumentų ir jis nebuvo paskiepytas vaiko amžiui rekomenduojamomis vakcinomis. Pripažinta, kad pareiškėjams diskomfortą kėlė policijos pareigūnų (vyrų) dalyvavimas, ypač pareiškėjos (motinos) ginekologinių tyrimų metu. Akcentuota ir tai, kad kompetentingų institucijų dėmesys buvo atkreiptas į motinos turimas su patirta trauma susijusias psichinės sveikatos problemas, tačiau joks psichologinis ar psichiatrinis gydymas suteiktas nebuvo;

- buvimo trukmę: pareiškėjai tranzito zonoje buvo laikomi beveik keturis mėnesius. Nors pirmiau minėtos sąlygos trumpalaikės izoliacijos atveju galėtų būti laikomos nepasiekiančiomis ribos, būtinos Konvencijos 3 straipsniui taikyti, tačiau konstatuotų aplinkybių pasikartojimas ir bendras jų poveikis ilgesnio laikotarpio atveju, Teismo vertinimu, pripažintinas turėjusiu žalingų padarinių pareiškėjams.

Tokiomis aplinkybėmis Teismas sprendė, kad pareiškėjai (vaikai ir motina) buvo laikomi Konvencijos 3 straipsnį pažeidžiančiomis sąlygomis.

Nagrinėdamas pareiškėjų skundą dėl Konvencijos 5 straipsnio (Teisė į laisvę ir saugumą) pažeidimo, Teismas vertino, ar pareiškėjams buvo atimta laisvė, ir pirmiausia atkreipė dėmesį, kad pareiškėjų laikymas Roszke tranzito zonoje dvidešimt tris dienas sprendime *Ilias ir Ahmed prieš Vengriją* nepripažintas faktišku laisvės atėmimu Konvencijos 5 straipsnio taikymo prasme. Nepaisant to, Teismas analizavo, ar konkreti pareiškėjų padėtis apžvelgiamu atveju galėjo lemti kitokią išvadą. Buvo atsižvelgta į:

- individualią pareiškėjų padėtį ir jų pasirinkimus: atkreiptas dėmesys, kad pareiškėjai įžengė į Roszke tranzito zoną savo iniciatyva ir savo noru, siekdami prieglobsčio Vengrijoje;

- taikomą teisinį režimą, jo tikslą ir trukmę: pabrėžta, kad skirtingai nei *Ilias ir Ahmed prieš Vengriją* byloje, nagrinėjamu atveju nebuvo taikoma nacionalinės teisės nuostata, apribojanti maksimalią prieglobsčio prašytojo buvimo zonoje trukmę iki keturių savaičių, nei jokia kita nacionalinės teisės nuostata, kuri nustatytų maksimalią pareiškėjų buvimo tranzito zonoje trukmę. Taip pat pažymėta, kad pareiškėjų prieglobsčio prašymų nagrinėjimas neatitiko nacionalinėje teisėje nustatytų terminų ir nebuvo greitas (pareiškėjai tranzito zonoje praleido beveik keturis mėnesius laukdami rezultatų). Be to, atkreiptas dėmesys, kad nėra duomenų, jog patys pareiškėjai būtų nesilaikę galiojančių teisės aktų arba nesielgę sąžiningai buvimo tranzito zonoje metu;

- faktiškai nustatytų (patirtų) apribojimų pobūdį ir laipsnį: nors pareiškėjai galėjo bet kada išvykti iš tranzito zonos Serbijos kryptimi, tačiau jų judėjimo laisvė pačioje tranzito zonoje buvo labai apribota. Tokie apribojimai, Teismo vertinimu, panašūs į tuos, kurie būdingi tam tikro lengvo režimo tipo sulaikymo įstaigoms. Be to, pareiškėjus perkėlus į izoliacijos sektorį, jų judėjimo laisvė buvo dar labiau apribota. Šiame kontekste atsižvelgta ir į tai, kad pareiškėjų gyvenimo sąlygos jau pripažintos, kaip neatitinkančios Konvencijos 3 straipsnio.

Tokiomis aplinkybėmis pareiškėjų apgyvendinimas Roszke tranzito zonoje, Teismo vertinimu, buvo *de facto* laisvės atėmimas Konvencijos 5 straipsnio 1 dalies prasme. Spręsdamas, ar sulaikymas buvo teisėtas, Teismas atsižvelgė, kad šiuo atveju nebuvo griežtai įstatyme apibrėžto pagrindo pareiškėjų sulaikymui, kurį valdžios institucijos grindė pernelyg plačiu bendrosios nacionalinės teisės nuostatos aiškinimu. Pareiškėjai, Teismo vertinimu, buvo sulaikyti *de facto*: valdžios institucijos nepriėmė jokie oficialiai teisiškai reikšmingo sprendimo, kuriame būtų nurodytos sulaikymo priežastys, įskaitant individualų pareiškėjų situacijos vertinimą ir alternatyvų, kurios būtų buvusios mažiau varžančios, svarstymą. Tokiomis aplinkybėmis Teismas sprendė, jog procedūra neatitiko Teismo praktikoje nustatytų reikalavimų ir nelaikytina „teisėta“.

Pasisakydamas dėl EŽTK 5 straipsnio 4 dalies¹ taikymo, Teismas pakartojo savo pirmiau pateiktą išvadą, kad pareiškėjų suėmimas buvo joku sprendimu, konkrečiai sprendžiančiu laisvės atėmimo klausimą, neparemta kompetentingų institucijų taikyta *de facto* priemonė. Šiame kontekste Teismas atkreipė dėmesį,

¹ Kiekvienas asmuo, kuriam atimta laisvė jį sulaikius ar kalinant, turi teisę kreiptis į teismą, kad šis greitai priimtų sprendimą dėl jo kalinimo teisėtumo ir, jeigu asmuo kalinamas neteisėtai, nuspręstų jį paleisti.

kad kompetentingų institucijų taikyta administracinė priemonė buvo susijusi su pareiškėjų prieglobsčio prašymais, o ne su asmens laisvės klausimo nagrinėjimu. Tokiomis aplinkybėmis Teismas darė išvadą, kad pareiškėjai neturėjo galimybės kreiptis į teismą dėl jų sulaikymo tranzito zonoje, kuris nebuvo įformintas jokiū oficialiu sprendimu.

Išvada: nustatytas Konvencijos 3 straipsnio pažeidimas (vienbalsiai), Konvencijos 5 straipsnio 1 dalies pažeidimas (šeši balsai prieš vieną) ir Konvencijos 5 straipsnio 4 dalies pažeidimas (šeši balsai prieš vieną).

Dėl Konvencijos 5 straipsnio 1 ir 4 dalių pažeidimo pateiktas nesutikimo pareiškimas.

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2021 m. kovo 11 d. sprendimas byloje
Feilazoo prieš Malta
(pareiškimo Nr. 6865/19, svarbos lygis – 2)

Dėl valstybės institucijų pareigos imtis aktyvių veiksmų sulaikymo išsiuntimo tikslu metu

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjas, Maltoje gyvenantis Nigerijos pilietis, už nusikalstamą veiką buvo nuteistas dvylikos metų laisvės atėmimo bausme, taip pat buvo įpareigotas sumokėti 50 000 Eur baudą ir atlyginti teismo eksperto išlaidas. Kadangi pareiškėjas neturėjo lėšų baudai ir priteistoms išlaidoms sumokėti, tokia sankcija buvo pakeista 22,5 mėnesio laisvės atėmimu.

Baigiantis paskirtos bausmės atlikimo terminui, pareiškėją buvo siekiama išsiųsti į Nigeriją, tačiau jis tapo agresyvus, užpuolė ir lengvai sužalojo pareigūnus. Dėl užpuolimo buvo pradėtas tyrimas, kurio metu pareiškėjas buvo apklausiamas nedalyvaujant jo advokatui. Teismas pripažino pareiškėją kaltu ir nurodė nedelsiant jį deportuoti, tačiau pareiškėjas vis dėlto buvo grąžintas į įkalinimo įstaigą, nes negalėjo sumokėti paskirtos 4 000 Eur baudos. Pareiškėjas teigė, kad kalėjime jam buvo vis skiriami skirtingi saugumo režimai, siekiant sutrukdyti gauti teisinę pagalbą, be to, nebuvo suteikta prieiga prie medicininių jo dokumentų. Vėliau pareiškėjas buvo perkeltas į migrantų sulaikymo vietą, tačiau Nigerijos institucijos atsisakė jam suteikti kelionės dokumentus, todėl pareiškėjas nebuvo deportuotas.

Pareiškėjas pateikė peticiją Teismui, tačiau Vyriausybės paskirtas teisinės pagalbos atstovas niekada nesusisiekė su Teismu, neatsiuntė dokumentų, nors to buvo aiškiai prašyta. Pareiškėjas teigė, kad teisinė pagalba jam apskritai nebuvo teikiama. Vėliau išaiškėjo, kad pareiškėjui paskirtas atstovas prašė atšaukti jo paskyrimą byloje, tačiau dėl pandemijos tai nebuvo padaryta.

Remdamasis Konvencijos 3 straipsniu, 5 straipsnio 1 dalimi ir 34 straipsniu, pareiškėjas skundėsi, kad jo sulaikymo metu buvo panaudota per didelė jėga, o institucijos niekada tinkamai šio aspekto neištyrė, taip pat pareiškėjas skundėsi sulaikymo sąlygomis ir tuo, kad kai kurie jo sulaikymo laikotarpiai buvo neteisėti. Be to, pareiškėjo teigimu, jam buvo sudarytos kliūtys naudotis teise kreiptis į Teismą.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Nagrinėdamas pareiškėjo skundą dėl Konvencijos 3 straipsnio pažeidimo, Teismas pabrėžė, kad sulaikytas pareiškėjas beveik septyniasdešimt penkias dienas buvo laikomas vienas konteinerio tipo patalpose be natūralios šviesos ar oro ir kad per pirmąsias keturiasdešimt dienų jis neturėjo galimybės sportuoti. Dėl laikotarpio, per kurį pareiškėjas buvo *de facto* izoliuotas, Teismas pažymėjo, kad tokia izoliacijos priemonė buvo taikoma paties pareiškėjo prašymu, siekiant jį apsaugoti. Vis dėlto nustatytų priemonių griežtumas ir trukmė, būtent tai, kad mažiausiai keturiasdešimt dienų pareiškėjas beveik su niekuo nebendravo, Teismo vertinimu, šiomis aplinkybėmis atrodė perteklinis. Pastebėta ir tai, kad atsižvelgiant į konkrečias bylos aplinkybes, nebuvo svarstytos pareiškėjo izoliacijos alternatyvos. Be to, pasibaigus šiam laikotarpiui, pareiškėjas buvo perkeltas į kitas gyvenamąsias patalpas, kuriose naujai atvykę (prieglobsčio prašytojai) dėl „Covid-19“ pandemijos buvo laikomi karantino sąlygomis. Teismas atkreipė dėmesį, kad nebuvo jokių aplinkybių, pateisinančių tokio karantino pareiškėjui taikymą, ypač po beveik septynias savaites trukusios jo izoliacijos. Taigi pareiškėjo buvimas su kitais asmenimis, kurie galėjo kelti pavojų jo sveikatai, institucijoms

nevertinus tokios taikytos priemonės galimo poveikio, Teismo manymu, negali būti laikomas pagrindinius sanitarinius reikalavimus atitinkančia priemone.

Dėl Konvencijos 5 straipsnio 1 dalies Teismas pažymėjo, kad pareiškėjo suėmimo laikotarpis nuo 2019 m. gegužės 16 d. iki 23 dienos gali būti pateisinamas, atsižvelgiant į neilgą tokio laikotarpio trukmę ir institucijų pastangas, siekiant gauti pareiškėjo deportacijai būtinus dokumentus. Tačiau, pasak Teismo, taip negali būti vertinamas laikotarpis nuo 2019 m. rugsėjo 5 d. iki 2020 m. lapkričio 13 d. Šiuo aspektu Teismas atkreipė dėmesį, kad pareiškėjas buvo laikomas suimtas beveik 14 mėnesių, todėl buvo būtina įvertinti, ar nurodytu laikotarpiu valdžios institucijos pakankamai kruopščiai stengėsi jį deportuoti. Teismas, visų pirma, nurodė, kad nebuvo jokios teisinės problemos, kurios sprendimas teisminėse institucijose būtų trukdęs pareiškėjo deportacijai. Tuo metu, nors tiesa, kad Maltos valdžios institucijos negalėjo priversti Nigerijos kompetentingų institucijų išduoti pareiškėjo deportacijai reikalingą kelionės dokumentą, vis dėlto šiuo laikotarpiu buvęs vienintelis Maltos valdžios institucijų kreipimasis į Nigerijos valdžios institucijas šiame kontekste nelaikytinas tinkamas valdžios pastangas įrodančia priemone. Atsižvelgdamas į Nigerijos kompetentingų institucijų elgesį, Teismas sprendė, kad Maltos valdžios institucijos turėjo jau anksčiau nei 2020 m. lapkričio mėn. suprasti, kad pareiškėjo deportacija nebus įmanoma. Todėl deportacijos tikslu trukęs pareiškėjo sulaikymas, Teismo vertinimu, laikytinas neteisėtu Konvencijos 5 straipsnio 1 dalies prasme.

Dėl Konvencijos 34 straipsnio² (Individualios peticijos) Teismas nurodė, kad valdžios institucijos neužtikrino pareiškėjui galimybės gauti dokumentų, kurių jam reikėjo savo peticijai pagrįsti, kopijų, o jo susirašinėjimui su Teismu nebuvo užtikrintas slaptumas. Informacija, susijusi su vykstančiomis teisminėmis procedūromis, buvo atvirai perduodama per trečiuosius asmenis, kurių veiksmai galėjo būti skundžiami, o tai galėjo sukelti atsakomųjų veikslių riziką. Teismas pastebėjo, kad nors vidaus teisėje buvo numatyta galimybė vietinio pobūdžio skundą pateikti konfidencialiai, nepanašu, kad tokia apsauga buvo taikoma skundams ir vėlesniam bendravimui su tarptautinėmis institucijomis. Esant tokioms aplinkybėms, Teismo vertinimu, valdžios institucijų veiksmai prilygo nepagrįstam kišimuisi į pareiškėjo individualios peticijos teisę.

To paties straipsnio kontekste buvo nagrinėtas ir pareiškėjo teisinio atstovavimo aspektas. Nacionaliniai teismai pareiškėjui buvo paskyrę teisinę pagalbą, tačiau, Teismo vertinimu, to nepakako, kad būtų „konkrečiai ir veiksmingai“ užtikrinta pareiškėjo peticijos teisė. Atsižvelgdamas į nepakankamą kruopštumą nagrinėjant pareiškėjo bylą, nepaisant Teismo prašymų nevykusį advokato ir kliento reguliarių bendravimą, taip pat valdžios institucijų neveikimą, Teismas nustatė, kad pareiškėjo atstovavimas buvo nepakankamas.

Išvada: nustatytas Konvencijos 3 straipsnio, 5 straipsnio 1 dalies ir 34 straipsnio pažeidimas (vienbalsiai).
[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2021 m. balandžio 15 d. sprendimas byloje

K. I. prieš Prancūziją

(pareiškimo Nr. 5560/19, svarbos lygis – Svarbiausios bylos)

Dėl asmens grąžinimo į valstybę, kurioje jam gali grėsti Konvencijos 3 straipsniu draudžiamas elgesys, panaikinus tokio asmens pabėgėlio statusą už su terorizmu susijusio nusikaltimo padarymą

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjas yra čečėnų kilmės Rusijos pilietis, kuriam Prancūzijos prieglobsčio tarnyba (OFPRA) suteikė pabėgėlio statusą. Tačiau vos po devynių mėnesių OFPRA tokį pareiškėjo statusą panaikino todėl, kad jis buvo pripažintas kaltu ir nuteistas už teroristinio pobūdžio nusikaltimą. Tokį sprendimą vėliau patvirtino ir Nacionalinis prieglobsčio teismas (CNDA), nuroydamas, kad nuteistas už teroristinį nusikaltimą pareiškėjas

² Kiekvienas fizinis asmuo, nevyriausybinė organizacija ar asmenų grupė, teigiantys, kad jie yra vienos iš Aukštųjų Susitariančiųjų Šalių padaryto Konvencijoje ir jos protokoluose įtvirtintų teisių pažeidimo auka, Teismui gali pateikti individualią peticiją. Aukštosios Susitariančiosios Šalys įsipareigoja niekaip netrukdyti veiksmingai pasinaudoti šia teise.

kėlė rimtą grėsmę Prancūzijos visuomenei pagal vidaus teisės nuostatas, kuriomis buvo perkeltas Direktyvos 2011/95/ES 14 straipsnio 4 dalies b punktas. Buvo išduotas įsakymas dėl pareiškėjo deportavimo į Rusiją, kurio vykdymui jis pasipriešino.

Remdamasis Konvencijos 3 straipsniu, pareiškėjas teigė, kad jo deportacijos į Rusiją atveju pareiškėjas patirtų šiuo Konvencijos straipsniu draudžiamą elgesį.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Teismas pirmiausia pabrėžė, kad nei Konvencija, nei jos protokolai neįtvirtina teisės į prieglobstį, o atitinkama apsauga apribota Konvencijos straipsniuose įtvirtintomis teisėmis. Šiame kontekste Konvencijos 3 straipsnis laikytinas apimančiu draudimą grąžinti, kaip apibrėžta 1951 m. Ženevos konvencijoje dėl pabėgėlių statuso.

Nors Teismas negalėjo visiškai atmesti galimybės, kad Rusijos valdžios institucijos žinojo apie pareiškėjo teistumą Prancūzijoje, nebuvo jokių įrodymų, kad jos būtų ypač suinteresuotos pareiškėju ar kad jis būtų ieškomas Rusijoje dėl savo ryšių su džihadistų tinklu Sirijoje. Bet kuriuo atveju pareiškėjo teistumo pobūdis Prancūzijoje ir nacionalinis bei tarptautinis kontekstas ilgalaikės kovos su terorizmu fone, Teismo vertinimu, neleido atmesti galimybės, kad pareiškėjui grįžus į Rusiją, jis gali būti stebimas, tačiau tokios priemonės savaime nėra draudžiamos pagal Konvencijos 3 straipsnį. Taigi Teismo užduotis nagrinėjamu atveju apsiribojo tikrinimu, ar pareiškėją grąžinus į Rusiją, jam grėstų Konvencijos 3 straipsniu draudžiamas elgesys ar kankinimas.

Tokiame kontekste Teismas pažymėjo, kad pareiškėjo padėtis negali būti lyginama su prieglobsčio prašytoju, kuris ką tik pabėgo iš savo šalies ir kuris laikytinas pažeidžiamu dėl visko, ką patyrė per tokią migraciją. Kadangi pareiškėjas negalėjo būti apibūdinamas kaip „pažeidžiamas“ asmuo, atsižvelgiant į įrodinėjimo pareigos pasiskirstymą tokiais atvejais, nebuvo reikalo abejotinas aplinkybes aiškinti jo naudai.

Teismas sprendė, kad nepažeidžiant įrodinėjimo pareigos, reikėtų išsamiai ir *ex nunc* įvertinti pareiškėjo skundą ir, kur būtina, atsižvelgti į veiksnius, atsiradusius po galutinio valdžios institucijų sprendimo. Šiuo aspektu Teismas nurodė Europos Sąjungos Teisingumo (toliau – ESTT) 2019 m. gegužės 14 d. sprendimą bylose C-391/16, C-77/17 ir C-78/17, kuriose buvo nustatyta, kad pabėgėlio statuso panaikinimas dėl grėsmės priimančiosios valstybės narės saugumui ar visuomenei pagal Direktyvos 2011/95/ES 14 straipsnio 4 dalies b punktą neturi įtakos faktui, kad asmuo vis tiek yra pabėgėlis, arba negrąžinimo principo teikiamai naudai. Taigi iš šio sprendimo, taip pat iš *Conseil d'État* priimto sprendimo taikant minėtą ESTT išaiškinimą, matyti, kad pareiškėjas liko pabėgėlis, nepaisant to, kad iš jo atimtas oficialus tokio statuso pripažinimas. Kitaip tariant, Teismo vertinimu, Prancūzijos valdžios institucijos, išdavusios ir vėliau peržiūrėjusios sprendimą deportuoti pareiškėją į Rusiją, neatsižvelgė į tai, kad pareiškėjas taip ir liko pabėgėlis. Todėl nebuvo įvertinta rizika, su kuria, atsižvelgiant į šią situaciją, gali susidurti pareiškėjas, arba bent į tai, kad atvykęs į Prancūziją jis buvo pripažintas priklausančiu persekiojamai grupei.

Teismas neatmetė galimybės, kad nuodugnai ir išsamiai ištyrus pareiškėjo asmeninę padėtį ir patikrinus, ar jis vis dar yra pabėgėlis, Prancūzijos valdžios institucijos vis tiek priimtų tos pačios išvados, t. y. kad jam negresia jokia rizika pagal Konvencijos 3 straipsnį deportacijos į Rusiją atveju. Tačiau Teismas atkreipė dėmesį, kad savo profiliu labai panašioje į nagrinėjamą situaciją byloje CNDA jau yra patarusi neišsiųsti tam tikrų asmenų į jų pilietybės šalį, motyvuodama tuo, kad nors jie prarado pabėgėlio statusą, iš tiesų taip ir liko pabėgėliais. Atitinkamose dviejose nuomonėse CNDA teigė, kad ginčijamuose sprendimuose, kuriais nustatoma paskirties šalis, nepaisoma Prancūzijos pareigos ginti pabėgėlius nuo grąžinimo pagal ES pagrindinių teisių chartiją ir Konvencijos 3 straipsnį.

Tokiais argumentais remdamasis, Teismas darė išvadą, kad būtų pažeistas Konvencijos 3 straipsnio procedūrinis aspektas, jei pareiškėjas būtų deportuotas į Rusiją, Prancūzijos valdžios institucijoms visiškai ir *ex nunc* neįvertinus rizikos, su kuria jis susidurtų tokio grąžinimo atveju.

Išvada: Būtų Konvencijos 3 straipsnio pažeidimas, jei pareiškėjas būtų deportuotas (vienbalsiai).

[Prieiga internete](#)

TEISĖ Į LAISVĘ IR SAUGUMĄ (5 straipsnis)**Europos Žmogaus Teisių Teismo 2021 m. balandžio 13 d. sprendimas byloje
Terheş prieš Rumuniją
(pareiškimo Nr. 49933/20, svarbos lygis – 2)**

Dėl asmens judėjimo laisvės ribojimo, nustatyto visuotinio karantino metu, prilyginimo laisvės atėmimui

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjas, Rumunijos pilietis, Europos Parlamento narys, ginčijamų įvykių metu buvo Rumunijoje. 2020 m. kovo 11 d. Pasaulio sveikatos organizacija paskelbė, kad pasaulis susiduria su Covid-19 ligos pandemija, kurią sukelia SARS-CoV-2 virusas (koronavirusas).

2020 m. kovo 16 d. Rumunijos prezidentas priėmė dekretą, kuriuo Rumunijoje įvedė trisdešimt dienų nepaprastąją padėtį. Dekrete buvo numatyti apribojimai naudotis tam tikromis pagrindinėmis teisėmis, įskaitant judėjimo laisvę.

2020 m. kovo 21 d. Rumunijos vidaus reikalų ministras paskelbė potvarkį, kuriuo žmonėms rekomenduota neišeiti iš namų nuo 6 val. iki 22 val. ir uždrausta jiems tai daryti nuo 22 val. iki 6 val. 2020 m. kovo 24 d. kitu Rumunijos vidaus reikalų ministro potvarkiu buvo nedelsiant uždraustas bet koks judėjimas už namų ribų, išskyrus tam tikrus konkrečiai išvardytus atvejus. Kiekvienas iš namų išvykęs asmuo turėjo turėti dokumentą, patvirtinantį tai pateisinančias priežastis. Už šių taisyklių pažeidimus buvo baudžiama pinigine bauda.

2020 m. balandžio 14 d., įvertinęs visuomenės sveikatos padėtį šalyje, Rumunijos prezidentas priėmė dekretą, kuriuo trisdešimčiai dienų, t. y. iki 2020 m. gegužės 14 d., buvo pratęsta nepaprastoji padėtis, taikant ankstesniu Rumunijos prezidento dekretu nustatytus ribojimus. Nepaprastoji padėtis baigėsi 2020 m. gegužės 14 d. vidurnaktį.

Pareiškėjas teigė, kad jis asmeniškai buvo paveiktas dėl nuo 2020 m. kovo 24 d. iki 2020 m. gegužės 14 d. taikytų ribojimų.

Remdamasis Konvencijos 5 straipsnio (teisė į laisvę ir saugumą) 1 dalimi, pareiškėjas skundėsi, kad nuo 2020 m. kovo 24 d. iki 2020 m. gegužės 14 d. Rumunijoje paskelbtas visuotinis karantinas, kurio jis privalėjo laikytis, prilygo laisvės atėmimui.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Visų pirma, Teismas pažymėjo, kad pareiškėjas nesirėmė Konvencijos protokolo Nr. 4 2 straipsniu (judėjimo laisvė), bet siekė įrodyti, jog taikytas visuotinio karantino režimas prilygo laisvės atėmimui, o ne buvo tiesiog teisės į laisvą judėjimą apribojimas.

Šiame kontekste Teismas nurodė, kad ribojimai buvo nustatyti nepaprastosios padėties sąlygomis, siekiant izoliuoti ir apriboti visų gyventojų judėjimą dėl visuomenės sveikatos padėties, kurią kompetentingos nacionalinės institucijos vertino kaip rimtą ir skubią. Pagal Rumunijos įstatymus nepaprastoji padėtis buvo specialus teisinis režimas, leidžiantis imtis išimtinių priemonių, nukrypstančių nuo nustatytos konstitucinės tvarkos. Ji galėjo būti paskelbta gresiančio ar realaus pavojaus atveju tam tikrą laikotarpį ir leido valstybei imtis priemonių, ribojančių naudojimąsi tam tikromis pagrindinėmis laisvėmis.

Atitinkamai Rumunijos prezidentas, pasikonsultavęs su kompetentingomis institucijomis, nepaprastąją padėtį paskelbė atsižvelgdamas į „išskirtinį ir nenumatytą kontekstą“ dėl besikeičiančios tarptautinės epidemiologinės situacijos: SARS-CoV-2 virusas (koronavirusas) plito visame pasaulyje, ir Pasaulio sveikatos organizacija oficialiai paskelbė, kad tai pandemija. Rumunijos valstybės palaipsniui taikytomis skubiomis priemonėmis, įskaitant visuotinio karantino paskelbimą, buvo siekiama sušvelninti neigiamą ekonominį ir socialinį epidemijos poveikį bei apsaugoti teisę į gyvybę. Teismo vertinimu, jei nacionalinės valdžios institucijos nebūtų skubiai ėmęsi išskirtinių priemonių, siekdamas sustabdyti viruso plitimą populiacijoje, dėl Covid-19 pandemijos galėjo kilti labai rimtos neigiamos pasekmės ne tik sveikatai, bet ir visuomenei, ekonomikai, valstybės funkcionavimui ir apskritai gyvybei, todėl situacija turėtų būti apibūdinama kaip „išskirtinė ir nenumatyta“.

Teismas pabrėžė, kad pareiškėjo skundžiama priemonė buvo taikoma 52 dienas. Ši priemonė buvo bendro pobūdžio, taikoma visiems gyventojams, remiantis Rumunijos valdžios institucijų priimtais teisės aktais. Įgyvendinant šią priemonę, pareiškėjas privalėjo likti namuose, jam buvo leista išvykti tik dėl teisės aktuose aiškiai numatytų priežasčių ir turint tai pateisinančius dokumentus. Šiuo aspektu Teismas atkreipė dėmesį, kad pareiškėjas galėjo laisvai išeiti iš namų dėl įvairių priežasčių ir galėjo vykti į skirtingas vietas bet kuriuo paros metu, priklausomai nuo konkrečios situacijos. Jokių individualių prevencinių priemonių pareiškėjo atžvilgiu nebuvo imtasi. Jis nebuvo individualiai stebimas valdžios institucijų ir neteigė, kad buvo priverstas gyventi ankštoje erdvėje, taip pat iš jo nebuvo atimtas bet koks socialinis kontaktas. Taigi, Teismo vertinimu, atsižvelgiant į ginčijamos priemonės intensyvumą, jos negalima prilyginti namų areštui.

Teismas akcentavo, kad pareiškėjas konkrečiai nepaiškino, kaip ginčijama priemonė jį asmeniškai paveikė. Pareiškėjas neteigė, kad jo atžvilgiu nebuvo taikomos jokios teisės aktuose numatytos išvykimo iš namų priežastys ir kad dėl to visą nepaprastosios padėties laikotarpį jis buvo priverstas praleisti uždaroje patalpose. Pareiškėjas apskritai nepateikė jokios konkrečios informacijos, apibūdinančios jo asmeninę padėtį karantino laikotarpiu.

Remdamasis nurodytomis aplinkybėmis, Teismas konstatavo, jog pareiškėjo judėjimo laisvės apribojimų intensyvumas nebuvo toks didelis, kad valdžios institucijų paskelbtas visuotinis karantinas galėtų būti laikomas laisvės atėmimu. Todėl negalima teigti, kad pareiškėjui buvo atimta laisvė, kaip apibrėžta Konvencijos 5 straipsnio 1 dalyje.

Galiausiai Teismas nurodė, kad Rumunija pranešė apie savo ketinimą pagal Konvencijos 15 straipsnį nukrypti nuo įsipareigojimų, kylančių iš Konvencijos protokolo Nr. 4 2 straipsnio, garantuojančio judėjimo laisvę, tačiau pareiškėjas šiuo straipsniu nesirėmė. Bet kokių atveju, atsižvelgęs į tai, kad Konvencijos 5 straipsnio 1 dalis šiuo atveju nebuvo taikoma, Teismas sprendė, jog nebūtina nagrinėti Rumunijos Europos Tarybai pateikto pranešimo dėl nukrypimo pagrįstumo.

Taigi Teismas nusprendė, kad pareiškėjo pareiškimas nesuderinamas su Konvencijos nuostatomis, todėl nepriimtinas.

Išvada: pareiškimas pripažintas nepriimtinu (vienbalsiai).

[Prieiga internete](#)

TEISĖ Į TEISINGĄ BYLOS NAGRINĖJIMĄ (6 straipsnis)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2021 m. vasario 9 d. sprendimas byloje

Xhoxhaj prieš Albaniją

(pareiškimo Nr. 15227/19, svarbos lygis – Svarbiausios bylos)

Dėl specialios teisėjų vertinimo procedūros, siekiant kovos su korupcija tikslų, bei draudimo visą gyvenimą eiti teisėjo pareigas proporcingumo

Faktinės aplinkybės

Pareiškėja po patikrinimo procedūros atleista iš Albanijos Konstitucinio teismo teisėjos pareigų, kartu uždraudžiant jai visą gyvenimą dirbti teismų sistemoje.

Ši patikrinimo procedūra buvo atlikta vykdant nacionalinę teismų sistemos reformą, nulemtą paplitusios nuomonės apie korupciją šioje sistemoje ir mažo visuomenės pasitikėjimo teismais. Pagal Patikrinimų įstatymą, visi dirbantys teisėjai ir prokurorai turėjo būti patikrinti Nepriklausomos kvalifikacinės komisijos (toliau – Komisija), kaip pirmosios instancijos, ir Specialios apeliacijų kolegijos (toliau – Apeliacijų kolegija; apeliacinė instancija), jei minėtos komisijos sprendimas buvo apskųstas. Patikrinimą sudarė trijų aspektų vertinimas: (1) turimas turtas; (2) nepriekaištinga reputacija, siekiant nustatyti galimus ryšius su organizuotu nusikalstamumu; (3) profesinė kompetencija. Visi tikrinami asmenys pagal įstatymą privalėjo pateikti tris nustatytos formos deklaracijas dėl kiekvieno iš minėtų aspektų.

Konkrečiai pareiškėjos atveju vertinant jos turtą, nustatyta, kad ji pateikė klaidingą deklaraciją ir nusišėpė, kad įsigijo butą, o vertinant profesinę kompetenciją – kad ji neatskleidė interesų konflikto ir nenusišalino nuo

konstitucinio skundo nagrinėjimo (nustatyta, kad pareiškėjos tėvas buvo teisėjas pranešėjas keliose civilinėse bylose, kuriose šalis vėliau pateikė konstitucinį skundą su šiomis civilinėmis bylomis susijusiais klausimais).

Kreipdamasi į Teismą, pareiškėja, be kita ko, teigė, kad Komisija ir Apeliacijų kolegija nebuvo nepriklausomos ir nešališkos (šios institucijos nebuvo sudarytos iš teisėjų; jų narius skyrė parlamentas nedalyvaujant teismų atstovams; Komisija pati atliko administracinį tyrimą ir vėliau sprendė dėl taikytinų priemonių), kaip to reikalauja Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis. Pareiškėja taip pat teigė, kad jos atleidimas iš teisėjos pareigų ir draudimas visą gyvenimą dirbti teismų sistemoje pažeidė Konvencijos 8 straipsnį.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Vertindamas Komisiją ir Apeliacijų kolegiją jų veiklos nepriklausomumo ir nešališkumo aspektais, Teismas pastebėjo, kad šios institucijos buvo įsteigtos įstatymu, joms buvo suteikti įgaliojimai spręsti visais fakto ir teisės klausimais bei priimti galutinius privalomus sprendimus dėl bylos esmės, o nacionalinės teisės nuostatos įtvirtino, kad šios institucijos yra nepriklausomos vykdydamos savo funkcijas. Šiomis aplinkybėmis Teismas sprendė, kad pareiškėjos buvo išnagrinėta teismo, kaip tai suprantama pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį.

Tęsdamas vertinimą dėl šių institucijų nepriklausomumo, Teismas nurodė, kad po paskyrimo Komisijos ir Apeliacijų kolegijos nariai nepatyrė jokio vykdomosios valdžios institucijų įsikišimo nagrinėjant pareiškėjos atvejį (bylą). Tai, kad šie nariai nebuvo paskirti iš teisėjų tarpo, atitiko patikrinimų procedūrų esmę ir tikslus, konkrečiai – siekį išvengti galimo interesų konflikto ir užtikrinti visuomenės pasitikėjimą šiomis procedūromis. Be to, ribotas narių kadencijos terminas buvo pateisinamas pačios patikrinimų procedūros paskirties, o ir nacionaliniai įstatymai numatė įvairias garantijas, susijusias su jų (narių) nepašalinamumu ir tinkamos veiklos užtikrinimu.

Dėl nešališkumo Teismas pastebėjo, kad Komisijos vaidmuo buvo visiškai aiškus – įstatyme numatyta pareiga pradėti tyrimą nebuvo susijusi su būtinybe pateikti kaltinimą dėl netinkamos pareiškėjos veiklos; atlikus tyrimą parengtos preliminarios išvados buvo grindžiamos surinkta informacija; galutinis sprendimas buvo priimamas viešame posėdyje įvertinus visus surinktus duomenis, įskaitant įrodymus ir argumentus, kuriuos pateikė pati pareiškėja. Vien tik tai, kad Komisija pati pateikdavo preliminarias išvadas, nėra pakankamas pagrindas abejoti šios institucijos nešališkumu. Dėl Apeliacijų kolegijos Teismas pastebėjo, kad ši institucija turėjo pilną jurisdikciją įvertinti visus pareiškėjos apeliacinio skundo pagrindus.

Teismas taip pat nusprendė, kad nebuvo Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimo: (1) kiek tai susiję su proceso teisingumu, nes pareiškėja turėjo pakankamai informacijos, laiko ir galimybių tinkamai pasirengti gynybai; taip pat tiek Komisija, tiek Apeliacijų kolegija atliko išsamų vertinimą bei pateikė išsamius savo sprendimų motyvus; (2) kiek tai susiję su viešu posėdžiu, toks posėdis vyko Komisijoje, o žodinis posėdis nagrinėjant apeliacinį skundą nėra privalomas.

Toliau sprenddamas dėl galimo Konvencijos 8 straipsnio (Teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą) pažeidimo, Teismas sutiko, kad ginčo atveju dėl pareiškėjos atleidimo iš pareigų pagal Patikrinimų įstatymą buvo padarytas poveikis jos teisei į privataus gyvenimo neliečiamybę: pirma, dėl jos turto vertinimo, nes nustatyta, jog ji pateikė klaidingą deklaraciją ir nuslėpė buto įsigijimą; antra, profesinės kompetencijos vertinimo, nes ji pakenkė visuomenės pasitikėjimui nenusišalinusi nuo bylos kilus interesų konfliktui, kaip tai numatė tuo metu galioję įstatymai. Tačiau Teismas taip pat pažymėjo, kad toks įsikišimas buvo atliktas vadovaujantis įstatymu ir siekiant teisėto tikslo, nes tiek bendrai pagal Patikrinimų įstatymą, tiek konkrečiai pareiškėjos atveju aptariamas įsikišimas buvo atliktas siekiant sumažinti korupciją ir atstatyti visuomenės pasitikėjimą teismų sistema, kas atitiko nacionalinio ir visuomenės saugumo interesus bei interesą apsaugoti kitų asmenų teises bei laisves (aptariami patikrinimai ir susijusios reformos pradėtos siekiant skubiai suvaldyti labai išaugusią korupciją).

Kalbėdamas apie pareiškėjos profesinės kompetencijos vertinimą, Teismas pažymėjo, kad Komisija ir Apeliacijų kolegija nepateikė pakankamai motyvų, kad pareiškėjos nenusišalinimas nuo dalies konstitucinių klausimų nagrinėjimo lėmė visuomenės pasitikėjimo teismų sistema pažeidimą – ne visada raginama automatiškai nušalinti teisėją, kraujo ryšiu susijusį su kitu teisėju, kuris išnagrinėjo bylą pagal kitą procesą dėl tos pačios vienos ar visų proceso šalių, ypač Albanijos dydžio šalyje.

Tačiau, pasak Teismo, kiek tai susiję su turto vertinimu, nacionaliniuose sprendimuose nebuvo nieko akivaizdžiai nepagrįsto. Dar daugiau, pagal tarptautinius standartus teisėjams keliami ypač aukšti sąžiningumo

standartai tvarkant asmeninius, su darbu nesusijusius reikalus. Atsižvelgdamas į tai, Teismas vertino, kad visos nustatytos aplinkybės buvo pakankamai rimtos pagal nacionalinę teisę ir galėjo pateisinti pareiškėjos atleidimą iš pareigų.

Remdamasis nustatytomis individualiomis aplinkybėmis, Teismas vertino, kad pareiškėjos atleidimas buvo proporcinga priemonė. Patikrinimų įstatymas numatė dviejų tipų drausminė atsakomybę – atleidimą iš pareigų arba laikiną nušalinimą nuo pareigų iki bus baigti privalomi mokymai. Aptariamų patikrinimų procedūrų paskirties ir išskirtinių aplinkybių, lėmusių Patikrinimų įstatymo priėmimą, kontekste Teismas pastebėjo, kad su patikrinimų procedūrų tikslais suderinamas sprendimas numatyti ribotą skaičių galimų sankcijų rūšių.

Galiausiai, nebuvo pagrindo teigti, kad visą gyvenimą taikomas draudimas dirbti teismų sistemoje už rimtus etikos pažeidimus neatitiko arba buvo neproporcingas reikalavimams, keliamiems teisėjams ir visuomenės pasitikėjimui teismų sistema.

Išvada: Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies ir 8 straipsnio pažeidimai nenumatyti (penki balsai prieš du).
Pateiktos atskirosios nuomonės.

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2021 m. vasario 16 d. sprendimas byloje
Stichting Landgoed Steenberg ir kiti prieš Nyderlandus
(pareiškimo Nr. 19732/17, svarbos lygis – 2)

Dėl teisės kreiptis į teismą ribojimo, kai praleistas sprendimo, paskelbto tik elektroninėmis ryšių priemonėmis (institucijos interneto svetainėje), apskundimo terminas

Faktinės aplinkybės

Nustatyta, jog netoliese pareiškėjų valdomų patalpų ir žemės sklypų yra motokroso trasa. Vietos (provincijos) vykdomosios valdžios institucijos savo interneto svetainėje paskelbė sprendimo projektą ir vėliau patį sprendimą, kuriuo buvo pailgintos šios trasos darbo valandos. Pareiškėjai laiku šios informacijos nepastebėjo ir sprendimą apskundė jau pasibaigus įstatyme nustatytam skundo padavimo terminui. Dėl šios priežasties nacionaliniame teisme buvo atsisakyta priimti jų skundą.

Šiomis aplinkybėmis pareiškėjai kreipėsi į Teismą, teigdami, kad dėl to, jog minėtas sprendimas buvo paskelbtas tik elektroninių ryšių priemonėmis, buvo pažeista jų teisė į teismą, numatyta Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Teismas pirmiausia pažymėjo, kad, kiek tai yra susiję su galimybe apskusti administracinį sprendimą, darantį įtaką trečiųjų asmenų interesams, turi būti sukurta sistema, sudaranti galimybę šiems asmenims laiku susipažinti su tokiu sprendimu. Tam reikia, kad iš anksto būtų nustatyta ir viešai paskelbta tokio sprendimo paskelbimo tvarka, leidžianti lengvai tretiesiems asmenims susipažinti su šiuo, potencialų tiesioginį poveikį jų interesams turinčiu, sprendimu. Vis dėlto susitariančios šalys yra laisvos pasirinkti sistemą, pagal kurią minėtas paskelbimas vykdomas tik naudojant elektroninių ryšių priemones.

Šiuo aspektu Teismas nurodė, kad ginčo atveju valdžios institucijų naudotas pranešimo paskelbimo elektroninių ryšių priemonėmis būdas buvo pakankamai nuoseklus ir aiškus, kad minėti tretieji asmenys sužinotų apie aptariamą sprendimą. Iš tiesų ginčui aktualiu laikotarpiu galioję norminiai aktai numatė valdžios institucijų galimybę pranešimus apie planuojamų priimti sprendimų projektus ir priimtus sprendimus paskelbti tik elektroninių ryšių priemonėmis.

Ginčo laikotarpiu galiojęs teisės aktas – potvarkis – numatė provincijos vykdomosios valdžios institucijų galimybę pranešti apie priimtus sprendimus (projektus) tik elektroninių ryšių priemonėmis. Pranešimas apie šio potvarkio priėmimą buvo paskelbtas Oficialiajame leidinyje, o tekstas – provincijos biuletenyje ir jos interneto svetainėje. Be to, aptariamomis potvarkio nuostatomis buvo kodifikuota jau nuo 2011 metų taikyta

praktika, į kurią jau buvo atkreiptas visuomenės dėmesys tuo metu apie šią praktiką skelbiant vietinėje spaudoje.

Nors potvarkis eksplacitiškai nenustatė, kur konkrečiai turi būti skelbiami aptariami pranešimai, tačiau jo aiškinamajame rašte buvo nurodyta, kad šie pranešimai gali būti skelbiami provincijos interneto svetainėje ir kad tokie, kaip ginčo, pranešimai jau buvo skelbiami svetainėje dar iki 2016 metų, t. y. dar iki priimant šį potvarkį.

Teismas taip pat akcentavo, kad elektroninė komunikacija tarp valdžios institucijų ir piliečių prisideda prie tikslo siekti atviresnio ir efektyvesnio viešojo administravimo. Pagal Nyderlandų įstatymus, asmeniui, kuriam yra adresuotas individualus sprendimas, pranešimas apie jį elektroninių ryšių priemonėmis teikiamas tik tokiu atveju, kai jis išreiškia valią gauti pranešimus tokiu būdu. Atsižvelgiant į tai, kad valdžios institucijų sprendimai, be kita ko, potencialiai galintys daryti įtaką didelei grupei suinteresuotų asmenų, o juos visus iš anksto identifikuoti gali būti neįmanoma, pranešimas apie šiuos sprendimus elektroninių rūšių priemonėmis leidžia didelei daliai visuomenės susipažinti su šiais sprendimais. Šiuo aspektu Nyderlandų teisėje numatyta, kad pranešimų apie sprendimus, kurie nėra skirti tik individualiems asmenims, skelbimas vien elektroninėmis priemonėmis galimas tik tuomet, kai yra teisės aktuose numatyti pagrindai.

Pasak Teismo, iš tiesų ginčyta praktika susiduria su rizika, kad pranešimai nepasieks dalies piliečių, kurie neturi prieigos prie interneto ar reikiamo kompiuterinio raštingumo. Vis dėlto, Teismas nurodė būtinybę atsižvelgti į tai, kad 2013 metais interneto plėtra Nyderlanduose buvo itin sparti. Dar daugiau, nagrinėtu atveju nebuvo jokių požymių, kad pareiškėjai negalėjo rasti sprendimo projekto ar pačio sprendimo internete dėl prieigos prie interneto neturėjimo ar kompiuterinio neraštingumo. Dėl to Teismas taip pat pastebėjo, kad ginčo pranešimo paskelbimas nemokamame vietos laikraštyje nebūtų geresnis saugiklis, užtikrinantis, kad kuo platesnis ratas suinteresuotų asmenų galėtų susipažinti su sprendimu, potencialiai galinčiu daryti įtaką jų interesams. Nėra nerealu tikėtis, kad pareiškėjai reguliariai tikrintų, ar provincijos svetainėje nėra pranešimų apie sprendimų projektus ir sprendimus, kurie jiems (jų teisėms ir teisėtiems interesams) gali daryti poveikį.

Šiomis aplinkybėmis Teismas sprendė, kad provincijos vykdomosios valdžios naudojama elektroninių pranešimų sistema užtikrina tinkamą pusiausvyrą tarp visuomenės interesų, susijusių su modernesniu ir efektyvesniu viešuoju administravimu, ir pareiškėjų teisių. Nebuvo jokių požymių, kad pareiškėjams nebuvo suteikta aiški, paprasta ir veiksminga galimybė pateikti pastabas dėl sprendimo projekto ir ginčyti provincijos vykdomosios valdžios priimtą sprendimą. Atsižvelgęs į visas aplinkybes ir nustatytas apsaugos priemones, Teismas konstatavo, kad nacionalinės valdžios institucijos neviršijo valstybei suteiktos vertinimo ribos, taip pat, kad nėra pagrindo pripažinti, jog buvo neproporcingai apribotos pareiškėjų teisės kreiptis į teismą.

Išvada: Konvencijos 6 straipsnio pažeidimas nenustatytas (vienbalsiai).

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2021 m. vasario 23 d. sprendimas byloje
lancu prieš Rumuniją
(pareiškimo Nr. 62915/17, svarbos lygis – 2)

Dėl galimybės teismo pirmininkui pasirašyti teismo sprendimą, priimtą teisėjų kolegijai pirmininkaujančio teisėjo, išėjusio į pensiją iki šio sprendimo paskelbimo

Faktinės aplinkybės

Teisėja L. D. S., Aukščiausiojo kasacinio ir teisingumo teismo (toliau – „Aukščiausiasis teismas“) teisėjų kolegijos, atmetusios pareiškėjos apeliacinį skundą dėl jos apkaltinamojo nuosprendžio už padėjimą sukčiauti, pirmininkė išėjo į pensiją iškart po svarstymo byloje. Dėl to Aukščiausiojo teismo sprendimą jos vardu pasirašė Aukščiausiojo teismo pirmininkė C. T. ir keturi kiti teisėjai, dalyvavę procese. Pareiškėja, vadovaudamasi Konvencijos 6 straipsnio 1 dalimi, kritikavo aplinkybę, kad teismo sprendimą pasirašė bylos nagrinėjime nedalyvavusi teisėja C. T.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Teismas pažymėjo, kad sprendimą priėmė teisėjų kolegija, kuriai buvo skirtas nagrinėti pareiškėjos apeliacinis skundas; ta pati teisėjų kolegija, kuri išnagrinėjo jos pareiškimus ir tiesiogiai analizavo įrodymus.

Sprendimo projektą nacionalinės teisės nustatyta tvarka parengė teisėjo padėjėjas, dalyvavęs posėdžiuose bei svarstymuose ir teisėjų kolegijos vardu nurodęs apkaltinamojo nuosprendžio pagrindą. Teismas vertino, kad, nei teisėjos L. D. S. įsikišimas, nei jos galimas pakeitimas kitu teisėju tame etape nebuvo reikalingas, be to, teisėja C. T. nedalyvavo sprendimo projekto rengime.

Teismas pabrėžė, kad teisėja L. D. S. tuo metu, kai buvo užbaigtas teismo sprendimo motyvų tekstas, nebebuvo pareigose, todėl ji objektyviai negalėjo jo pasirašyti. Taigi nuosprendį vietoj jos, vadovaujantis nacionaline teise ir Aukščiausiojo Teismo praktiką, pasirašė teisėja C. T. Teismas atkreipė dėmesį, kad pareiškėjai buvo prieinamas teisės gynimo būdas ir ji galėjo ginčyti susidariusią situaciją.

Teismas nurodė, kad Aukščiausiasis teismas taikė taisyklę pagal kurią sprendimus turi pasirašyti visi teisėjų kolegijos nariai, išskyrus atvejus, kai teisėjas (kolegijos narys) negalėjo pasirašyti. Teismas atkreipė dėmesį, kad visų teisėjų kolegijos narių pasirašytas sprendimas nėra bendras standartas Europos Tarybos valstybėse.

Teismas nurodė, kad pagal nacionalinę teisę Aukščiausiojo Teismo pirmininko galimybę pasirašyti sprendimą yra ribojama, jis turi teisę tai padaryti tik tais atvejais, kai bylą nagrinėjęs teisėjas negali pasirašyti sprendimo. Teisėja C. T. nedalyvavo posėdžiuose ar svarstymuose, o jos nedalyvavimą rengiant dokumentą patvirtino ranka rašytas užrašas šalia parašo, kuriame nurodyta, kad ji pasirašo teisėjos L. D. S., o ne savo vardu. Teismas sprendė, kad teisėjos C. T. dalyvavimas neturėjo jokių konkrečių pasekmių bylos baigčiai.

Išvada: Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimas nenustatytas (vienbalsiai).

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2021 m. balandžio 12 d. sprendimas byloje

Svilengacánin ir kt. prieš Serbiją

(pareiškimų Nr. 50104/10 ir kt., svarbos lygis – 2)

Dėl teismo nešališkumo, kai teisėjų kolegijos nariai susitinka su vienu iš proceso dalyvių ne bylos nagrinėjimo metu

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjai 2002 m. rugsėjo 10 d. kreipėsi į Finansų ministeriją, teigdami, kad Krašto apsaugos ministerija neteisingai apskaičiavo jų atlyginimus.

Nenustatytą dieną iki 2004 m. kovo mėn. įvyko Aukščiausiojo Teismo pirmininko, Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko, pirmosios instancijos teismo pirmininko ir Krašto apsaugos ministerijos atstovo susitikimas. Susitikimo metu teisėjams buvo suteikta pagrindinė informacija apie sudėtingą karinių atlyginimų nustatymo būdą, tačiau pokalbis daugiausia buvo susijęs su procesiniais klausimais. Krašto apsaugos ministerija teigė, kad iš esmės buvo susitarta, jog žemesnės instancijos teismas priims dalinį sprendimą dėl civilinio ieškinio teisinio pagrindo ir tada Aukščiausiasis Teismas priims galutinį sprendimą dėl bylos priimtumo ir esmės. Jei teismas tenkintų ieškinius, Krašto apsaugos ministerija ketino siūlyti neteisminius sprendimus dėl visų nagrinėjamų bylų, kad būtų išvengta tolesnių bylinėjimosi išlaidų. Tuo metu keli pirmosios instancijos teismai kreipėsi į Aukščiausiąjį teismą, prašydami pateikti nuomonę ir gaires, atsižvelgiant į daugelį iškeltų bylų dėl jurisdikcijos, kad būtų suderinta nenuosekli vidaus teismų praktika šiuo klausimu. 2005 m. gegužės mėn. Aukščiausiasis Teismas priėmė teisinę nuomonę, kad administraciniuose teismuose privaloma ginčyti administracinio sprendimo, nustatančio teises arba mokamos algos ar pensijos dydį, teisėtumą, o civiliniai teismai kompetentingi spręsti bylas, susijusias su ieškiniiais dėl žalos, padarytos dėl valstybinių institucijų netinkamo elgesio, atlyginimo. Nuo 2005 m. iki 2010 m. apeliacinės instancijos teismai priėmė sprendimus ir pareiškėjų naudai, tenkindami reikalavimą atlyginti žalą, ir pareiškėjų nenaudai, atmesdami tokius reikalavimus.

Galiausiai, visų pareiškėjų skundai (išskyrus aštuntąjį pareiškėją) dėl turtinės žalos atlyginimo buvo atmesti, nes Aukščiausiasis Teismas pakeitė savo poziciją ir konstatavo, kad ginčai dėl atlyginimo apskaičiavimo turėjo būti laikomi viešosios teisės klausimu ir pateikti administracinėms institucijoms ir teismams.

Pareiškėjai skundėsi, kad Aukščiausiasis Teismas buvo šališkas, taip pažeisdamas jų teisę į teisingą bylos nagrinėjimą (Konvencijos 6 str. 1 d.). Pareiškėjų teigimu, ši byla akivaizdžiai rodo Aukščiausiojo Teismo šališkumą, nes, Aukščiausiojo Teismo pirmininkas ir Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininkas susitiko su viena iš proceso šalių (Krašto apsaugos ministerija) aptarti bylą nedalyvaujant kitai šaliai. Po šio susitikimo, pareiškėjų nuomone, Aukščiausiasis Teismas pakeitė savo praktiką nagrinėjamu klausimu ir padarė įtaką kitų teismų priimamiems sprendimams. Pareiškėjai teigė, kad Aukščiausiojo Teismo sprendimų motyvai buvo susitikimo dalyvių pasiekto susitarimo rezultatas, kuriais buvo siekiama atmesti pareiškėjų reikalavimus ir sutaupyti valstybės lėšas. Pareiškėjai nesutiko, kad administracinis procesas yra tinkamas teisių gynybos būdas jų byloje, nes klausimas dėl atlyginimų įsiskolinimo yra akivaizdžiai civilinės teisės dalykas.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Teismas nurodė, kad esminis byloje iškeltas klausimas yra tai, ar susitikimas su Krašto apsaugos ministerijos, kuri vėliau tapo bylos šalimi, atstovu, galėjo sukelti tokias abejones dėl Aukščiausiojo Teismo nešališkumo, kad galima būtų konstatuoti, jog teisėjų kolegijos, nagrinėjusios apeliacinius skundus pareiškėjų byloje, buvo šališkos.

Teismas pabrėžė, kad, nors pareiškėjų požiūris yra svarbus, lemiamas veiksnys yra tai, ar yra nustatyti faktai, kurie gali sukelti abejonių dėl teismo nešališkumo išorinio stebėtojo požiūriu.

Teismas pažymėjo, kad aktualiose nacionalinėse byloje buvo nagrinėjamas sudėtingas faktinis ir teisinis klausimas, kuris taip pat galėjo reikšmingai paveikti karinį biudžetą. Atsižvelgęs į tokias aplinkybes, Teismas pripažino, kad Aukščiausiasis Teismas teisėtai galėjo ieškoti būdų, kaip veiksmingai spręsti didelį bylų srautą vidaus lygmeniu, ypač jei jie kelia preliminarūs jurisdikcijos klausimus, kurie priklauso jo kompetencijai, arba, jei, pavyzdžiui, rezultatas iš tikrųjų gali paskatinti neteisinius ginčų sprendimo būdus, todėl teismai gali užmegzti tarpinstitucinius santykius tiek, kiek tai suderinama su teismų nešališkumu. Teismai turėtų rasti tinkamą pusiausvyrą tarp būtinybės išlaikyti nešališkumą bei nešališkumo matomumą ir teismų suinteresuotumo gauti informaciją, svarbią sprendimams priimti ar veiksmingai spręsti bylų antplūdį. Susitikimai su visomis suinteresuotomis šalimis, juo labiau su valstybine įstaiga, dėl klausimų, dėl kurių vyksta ar gali būti numatomi teisminiai ginčai, turėtų būti rengiami taip, kad nepakenktų sprendimų priėmimo procesui ir visuomenės pasitikėjimui, kurį turi inspiruoti teismai.

Teismas pabrėžė, kad neišliko jokios medžiagos, kuri būtų leidusi pateikti skaidresnę informaciją apie tai, kas vyko minėto susitikimo metu. Tokia medžiaga galėtų apsaugoti Aukščiausiasį Teismą nuo kaltinimų šališkumu.

Teismas atkreipė dėmesį, kad teisėjų ir Krašto apsaugos ministerijos atstovo susitikimas nebuvo privatus bendravimas konkrečioje byloje, bet viešas susitikimas. Teismas akcentavo, kad tuo atveju, jei pareiškėjų bylos jau būtų nagrinėjamos Aukščiausiajame Teisme, toks susitikimas, kai susitinkama tik su viena iš bylos šalių aptarti aktualius bylai klausimus, galėjo sukelti problemą, tačiau nagrinėjamu atveju toks susitikimas įvyko tuo metu, kai Aukščiausiojo Teismo žinioje nebuvo nei pareiškėjų bylų, nei joms analogiškų bylų, o didžioji dalis pareiškėjų dar nesikreipė į pirmosios instancijos teismą.

Teismas pabrėžė, kad nėra jokių požymių, kad Aukščiausiasis Teismas pakeitė įstatymo aiškinimą dėl susitikimo su Krašto apsaugos ministerijos atstovais. Galutinė Aukščiausiojo Teismo pozicija atitiko Aukščiausiojo Teismo ankstesnę poziciją dėl analogiško klausimo kitame kontekste. Be to, Aukščiausiojo Teismo pateikta pozicija skyrėsi nuo tos, kuri tariamai buvo aptarta susitikime su Krašto apsaugos ministerijos atstovais, be to, Konstitucinis Teismas vėliau palaikė Aukščiausiojo Teismo poziciją.

Teismas, vadovaudamasis Konvencijos 35 straipsnio 3 dalies (a) punktu ir 4 dalimi, pareiškėjų reikalavimą dėl nenuoseklus teismų praktikos taikymo atsisakė priimti.

Išvada: Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimas nenustatytas (6 balsai prieš 1).

Pateikta atskiroji nuomonė.

[Prieiga internete](#)

TEISĖ Į PRIVATAUS IR ŠEIMOS GYVENIMO GERBIMĄ (8 straipsnis)**Europos Žmogaus Teisių Teismo Didžiosios kolegijos 2021 m. balandžio 8 d. sprendimas byloje
Vavříčka ir kiti prieš Čekijos Respubliką
(pareiškimo Nr. 47621/13, svarbos lygis – 1)**

Dėl baudos tėvui ir vaikų pašalinimo iš ikimokyklinio ugdymo įstaigos už atsisakymą vykdyti įstatymų numatytą vaikų skiepavimo pareigą

Faktinės aplinkybės

Byla, pradėta šešių pareiškimų pagrindu, susijusi su įstatyme numatyta pareiga skiepyti vaikus nuo medicinos mokslui gerai žinomų ligų ir pasekmėmis, kai šios pareigos nesilaikoma. Pirmąjį prašymą savo vardu pateikė vienas iš tėvų, kuris skundėsi tuo, kad jam paskirta bauda už netinkamą mokyklinio amžiaus vaikų skiepimą. Kitus prašymus tėvai pateikė savo nepilnamečių vaikų vardu po to, kai buvo atsisakyta juos registruoti į ikimokyklinio ugdymo įstaigas ar darželius.

Pareiškėjų teigimu, įstatyme numatytos vakcinacijos pareigos nesilaikymo pasekmės buvo nesuderinamos su jų teise į privataus gyvenimo gerbimą pagal Konvencijos 8 straipsnį.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Teismas pabrėžė, jog pagal nusistovėjusią Teismo praktiką privaloma vakcinacija, kaip priverstine medicinine intervencija, yra varžoma teisė į privataus gyvenimo gerbimą. Nors nė vienas iš byloje aptartų skiepų nebuvo atliktas, skiepavimo pareiga ir tiesioginės to nesilaikymo pasekmės taip pat prilygo tokiam varžymui.

Teismas nustatė, kad aptariamasis teisių varžymas buvo atliekamas „įstatymų nustatyto atveju“ Konvencijos 8 straipsnio antrosios pastraipos prasme. Be to, tokiu teisiniu varžymu buvo siekiama teisėto tikslo – apsaugoti kitų sveikatą ir teises, kas atitiko Konvencijos 8 straipsnyje pripažintus žmonių sveikatos apsaugos ir kitų asmenų teisių apsaugos tikslus. Vertindamas, ar reikėjo varžyti pareiškėjų teises, Teismas įvertino toliau aptariamus veiksnius.

Dėl valstybės vertinimo laisvės apimties

Teismas pažymėjo, kad teisių varžymas bus laikomas „būtinu demokratinėje visuomenėje“ tam, kad būtų pasiektas teisėtas tikslas, jei jis tenkina „neatidėliotiną socialinį poreikį“, ypač jei nacionalinių valdžios institucijų nurodytos priežastys jį pateisinti yra „tinkamos ir pakankamos“, ir jei jis yra proporcingas siekiamam teisėtam tikslui. Valstybės vertinimo laisvės apimtis šiuo atveju yra plati dėl šių priežasčių:

- byloje aptariamam atveju pareiškėjai nebuvo skiepijami prieš jų valią, taip pat toks priverstinis skiepimas negalėjo būti atliktas, nes pagal atitinkamus vidaus įstatymus nebuvo galima priversti laikytis teisės aktų reikalavimų;

- Susitariančiosios Šalys pasiekė bendrą sutarimą, kurį tvirtai palaikė tarptautinės specializuotos organizacijos, kad vakcinacija yra viena sėkmingiausių ir ekonomiškai naudingiausių sveikatos priežiūros priemonių ir kad kiekviena valstybė turėtų siekti kuo aukštesnio vakcinacijos lygio;

- vis dėlto nebuvo sutarimo dėl vieno vaikų skiepavimo modelio, o veikiau politikos krypčių spektras, pradedant nuo vienos, kuri rekomenduoja vakcinuotis arba vieną ar kelias vakcinas laiko privalomomis, iki tų, kuriose atsirado teisinė pareiga užtikrinti visišką vaikų skiepimą. Čekijos Respublika taikė griežtesnį metodą, kurį palaikė dar trys Susitariančių Šalių vyriausybės (Prancūzijos, Lenkijos, Slovakijos) ir kuriuo dėl sumažėjusios savanoriškos vakcinacijos ir dėl to sumažėjusio visuotinio imuniteto taip pat neseniai pasekė kelios kitos Susitariančiosios Šalys (Vokietija, Italija);

- jautrus vaikų skiepavimo pareigos pobūdis yra susijęs ne tik su tais, kurie nesutinka su šia pareiga; tai apima ir socialinio solidarumo vertę, kurios tikslas – apsaugoti visus visuomenės narius, ypač tuos, kurie yra ypač pažeidžiami dėl tam tikrų ligų ar dėl kurių kiti gyventojai buvo paprašyti prisiimti minimalią riziką skiepijantis;

- sveikatos priežiūros politikos klausimai pateko į nacionalinių valdžios institucijų, kurios geriausiai galėjo įvertinti prioritetus ir socialinius poreikius, diskreaciją.

Dėl svarbaus socialinio poreikio ir svarbių bei pakankamų priežasčių vertinimo

Pripažinus vaikų skiepijimo, kaip pagrindinės visuomenės sveikatos politikos priemonės, svarbą, toliau vertinta, ar Čekijos Respublikos įstatymų leidėjo pasirinkimą padaryti vaikų skiepijimą privalomu galima vertinti kaip atsaką į neatidėliotinus socialinius poreikius.

Teismas vertino, kad privaloma vakcinacija atspindi valdžios institucijų atsaką į neatidėliotiną socialinį poreikį apsaugoti asmens ir visuomenės sveikatą nuo ligų ir apsaugoti nuo bet kokio vaikų vakcinacijos lygio mažėjimo tendencijos. Tai patvirtina tinkamos ir pakankamos priežastys. Be svaraus visuomenės sveikatos pagrindimo, bendro valstybių sutarimo ir atitinkamų ekspertų duomenų, Teismas taip pat atsižvelgė į vaikų interesų klausimą.

Vadovaujantis nusistovėjusia Teismo praktika, priimant sprendimus dėl vaikų, jų interesai laikomi aukščiausios svarbos; tai atspindi platų sutarimą, išreikštą Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos 3 straipsnyje. Iš to išplaukia, kad valstybės, priimdamos sprendimus, turinčius įtakos vaikų sveikatai ir jų vystymuisi, yra įpareigosotos vaiko interesus, taip pat vaikų, kaip grupės, interesus laikyti centriniu aspektu. Kalbant apie imunizaciją, turėtų būti siekiama, kad kiekvienas vaikas būtų apsaugotas nuo sunkių ligų; daugeliu atvejų tai pasiekama, kai vaikai ankstyvaisiais savo gyvenimo metais įvykdo visą skiepijimo planą. Tie, kuriems toks gydymas negali būti skiriamas, netiesiogiai apsaugomi nuo užkrečiamųjų ligų, jei jų visuomenėje palaikomas reikiamas skiepijimo lygis, t. y. jų apsauga atsiranda dėl visuotinio imuniteto. Taigi, kai savanoriškos vakcinacijos politika nėra laikoma pakankama visuotiniam imunitetui pasiekti ir palaikyti arba toks imunitetas nėra tinkamas dėl ligos pobūdžio, galima pagrįstai įvesti privalomosios vakcinacijos politiką, kad būtų pasiekta tinkama apsauga nuo sunkios ligos. Remiantis tokiais vertinimais, Čekijos Respublikos sveikatos politika įvertinta kaip atitinkanti vaikų interesus.

Teismas pripažino, kad Čekijos Respublikos įstatymų leidėjo pasirinkimas taikyti privalomą skiepijimą yra pagrįstas tinkamomis ir pakankamomis priežastimis. Ši išvada apėmė ir pareiškėjų ginčytas priemones – vienam pareiškėjui paskirta administracinė sankcija ir vaikų nepriėmimas į ikimokyklinę įstaigą kilo tiesiogiai taikant įstatyminę bazę.

Dėl ribojančių priemonių proporcingumo

Galiausiai, atsižvelgdamas į siekiamą tikslą, Teismas įvertino ginčijamų intervencijų proporcingumą. Visų pirma, Teismas išnagrinėjo svarbius nacionalinės sistemos bruožus:

- skiepijimo pareiga buvo susijusi su dešimčia ligų, nuo kurių mokslo bendruomenė vakcinaciją laikė veiksminga ir saugia;

- nors ir privaloma, tačiau skiepijimo pareiga nebuvo absoliuti ir leido išimtis dėl nuolatinių kontraindikacijų ar dėl įsitikinimų. Remiantis Konstitucinio Teismo praktika, reikėjo griežtai įvertinti kiekvieno atskiro atvejo aplinkybes. Tačiau nė vienas iš pareiškėjų nesirėmė nė viena išimtimi;

- vakcinacijos pareigos laikymasis negalėjo būti tiesiogiai nustatytas, tačiau pareiga buvo vykdoma netiesiogiai taikant sankcijas. Čekijos Respublikoje sankcija buvo santykinai nedidelė, ją sudarė vienkartinė administracinė bauda. Pirmojo pareiškėjo atveju suma atitiko mažiausią atitinkamos skalės ribą ir negalėjo būti laikoma nepagrįstai griežta ar sunkia. Kalbant apie pareiškėjus vaikus, jų nepriėmimas į ikimokyklinio ugdymo įstaigą buvo skirtas mažų vaikų sveikatai apsaugoti, taigi iš esmės buvo labiau apsauginio, o ne baudžiamojo pobūdžio;

- vidaus teisėje buvo numatytos procesinės garantijos, o pareiškėjai galėjo pasinaudoti administracinėmis ir teisinėmis gynybos priemonėmis;

- taikytas teisėkūros būdas leido valdžios institucijoms lanksčiai reaguoti į epidemiologinę situaciją ir į medicinos mokslo bei farmakologijos pokyčius;

- nekilo klausimų dėl politikos formavimo proceso vientisumo ar vidaus sistemos skaidrumo;

- saugumo klausimu pripažindamas labai retą, bet neabejotinai labai rimtą pavojų asmens sveikatai,

Teismas pakartojo būtinų atsargumo priemonių svarbą prieš skiepijimą, įskaitant naudojamų vakcinų saugumo stebėjimą ir galimų kontraindikacijų tikrinimą kiekvienu individualiu atveju. Kiekvienu iš šių aspektų nebuvo

pagrindo abejoti vidaus sistemos tinkamumu. Be to, buvo suteikta tam tikra veikimo laisvė pasirinkti vakciną ir skiepijimo grafiką.

Antra, Teismas nagrinėjo aptariamo pareiškėjų teisės į privataus gyvenimo gerbimą varžymo intensyvumą:

- kiek tai susiję su pirmuoju pareiškėju, jam paskirta administracinė bauda šiomis aplinkybėmis nebuvo per didelė ir jo vaikų išsilavinimui neturėjo jokių pasekmių;

- kitų pareiškėjų pašalinimas iš ikimokyklinio ugdymo įstaigos reiškė svarbios galimybės ugdyti savo asmenybę ir pradėti įgyti socialinių bei mokymosi įgūdžių formuojančioje ir pedagoginėje aplinkoje praradimą. Tačiau tai buvo tiesioginė jų tėvų pasirinkimo nesilaikyti vakcinacijos pareigos, kurios tikslas buvo apsaugoti sveikatą, ypač tos amžiaus grupės, pasekmė. Be to, galimybė lankyti ikimokyklinio ugdymo įstaigas vaikams, kurie negalėjo būti skiepijami dėl medicininių priežasčių, priklausė nuo labai didelio kitų vaikų skiepijimo nuo užkrečiamųjų ligų lygio. Todėl negali būti laikoma neproporcinga valstybei reikalauti, kad tie, kuriems skiepijimas kelia nedidelę riziką sveikatai, pripažintų šią visuotinai taikomą apsaugos priemonę kaip teisinę pareigą ir tai darytų socialinio solidarumo vardan dėl nedidelio skaičiaus pažeidžiamų vaikų, kurie negalėjo pasinaudoti vakcinacija. Taigi Čekijos įstatymų leidėjas galėjo teisėtai padaryti šį pasirinkimą, kuris visiškai atitiko gyventojų sveikatos apsaugos pagrindą. Pareiškėjų siūlomas tariamas mažiau varžantis priemonių taikymas šiam tikslui pasiekti nepaneigė šios išvados. Be to, Teismo vertinimu, pareiškėjams nebuvo atimta visa asmeninio, socialinio ir intelektualinio tobulėjimo galimybė, net jei tai būtų daroma papildomomis tėvų pastangomis ir išlaidomis; šios nesiskiepijimo pasekmės buvo riboto pobūdžio, nes vaikų priėmimas į pradinę mokyklą nepriklausė nuo vakcinacijos statuso.

Apibendrinant, pareiškėjų ginčijamos priemonės, įvertintos atsižvelgiant į vidaus sistemą, buvo proporcingos ir pagrįstos teisėtu valstybės siekiu bei neviršijo vertinimo laisvės dėl skiepijimo pareigos. Todėl, Teismo sprendimu, jas galima laikyti „būtinomis demokratinėje visuomenėje“.

Teismas taip pat balsų dauguma pripažino nepriimtiniu pareiškėjų skundą dėl Konvencijos 9 straipsnio (minties, sąžinės ir religijos laisvė) *ratione materiae* nesuderinamu su šia nuostata. Pareiškėjai nepagrindė, kad jų kritiška nuomonė apie skiepijimą buvo pakankamo nuoseklumo, svarbumo ir rimtumo, kad būtų vertinama kaip įsitikinimas ar tikėjimas, suponuojantis Konvencijos 9 straipsnio garantijų apsaugą.

Išvada: Konvencijos 8 straipsnio pažeidimas nenustatytas (16 balsų prieš 1).

Pateiktos atskirosios nuomonės.

[Prieiga internete](#)

SAVIRAIŠKOS LAISVĖ (10 straipsnis)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2021 m. vasario 9 d. sprendimas byloje

Ramazan Demir prieš Turkiją

(pareiškimo Nr. 68550/17, svarbos lygis – 3)

Dėl kalinamų asmenų galimybės naudotis internetu svetainėmis, kuriose skelbiama teisinė informacija, ribojimo pagrįstumo

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjas, Turkijos pilietis, kuris yra teisininkas, buvo įtariamas dėl narystės teroristinėje organizacijoje ir propagandos jos naudai skleidimo, todėl nuo 2016 m. balandžio 6 d. jam buvo paskirtas kardomasis kalinimas ir jis buvo laikomas kalėjime, iš kurio paleistas 2016 m. rugsėjo 7 d.

2016 m. balandžio 12 d. pareiškėjas paprašė kalėjimo administracijos leisti jam naudotis Europos Žmogaus Teisių Teismo, Turkijos Konstitucinio Teismo ir Oficialiojo leidinio interneto svetainėmis, kad jis galėtų gauti teisinę informaciją ir kaip advokatas sekti savo klientų bylas šiuose dviejuose teismuose, taip pat pasirengti savo gynybai 2016 m. birželio 22 d. teismo posėdyje dėl jam pareikštų kaltinimų. Tačiau kalėjimo administracija pareiškėjo prašymo netenkino, o pirmosios bei apeliacinės instancijos teismai pareiškėjo

skundus dėl šio sprendimo atmetė. Todėl pareiškėjas pateikė individualų skundą Konstituciniam Teismui, kuris jį taip pat atmetė kaip akivaizdžiai nepagrįstą.

Remdamasis Konvencijos 10 straipsniu (saviraiškos laisvė), pareiškėjas skundėsi, kad dėl atsisakymo suteikti jam prieigą prie Europos Žmogaus Teisių Teismo, Turkijos Konstitucinio Teismo ir Oficialiojo leidinio interneto svetainių tuo metu, kai jis buvo sulaikytas kalėjime, buvo pažeista jo teisė gauti informaciją.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Teismas priminė, kad internetas, atsižvelgiant į jo prieinamumą ir galimybę saugoti bei perduoti didelį kiekį informacijos, atlieka svarbų vaidmenį didinant visuomenės prieigą prie naujienų ir apskritai palengvinant informacijos sklaidą. Taip pat pažymėjo, kad daugelyje Europos Tarybos ir kitų tarptautinių dokumentų buvo pripažinta interneto viešųjų paslaugų vertė ir svarba įgyvendinant daugelį žmogaus teisių. Teismas sprendė, kad tai atspindi svarbų interneto vaidmenį kasdieniame žmonių gyvenime. Iš tiesų, vis daugiau informacijos ir paslaugų prieinama tik internete.

Be to, Teismas pakartojo, kad įkalinimas neišvengiamai reiškia tam tikrus kalinių bendravimo su išoriniu pasauliu apribojimus, įskaitant jų galimybes gauti informaciją. Šiuo klausimu Teismas nurodė, kad jau buvo nusprendęs, jog Konvencijos 10 straipsnis negali būti aiškinamas kaip nustatantis bendrą pareigą suteikti kaliniams prieigą prie interneto ar konkrečių interneto svetainių.

Kadangi nagrinėtu atveju kalinių prieiga prie tam tikrų interneto svetainių mokymo ir reabilitacijos tikslais buvo numatyta Turkijos įstatymuose, o pareiškėjui buvo apribota galimybė naudotis Europos Žmogaus Teisių Teismo, Turkijos Konstitucinio Teismo ir Oficialiojo leidinio interneto svetainėmis, kuriose buvo tik teisinė informacija, potencialiai naudinga pareiškėjo tobulėjimui ir reabilitacijai atsižvelgiant į jo profesiją ir interesus, Teismo vertinimu, tai lėmė pareiškėjo teisės gauti informaciją ribojimą. Šiuo aspektu Teismas pabrėžė, kad daugelis jo, taip pat Turkijos Konstitucinio Teismo sprendimų ir nutarimų yra prieinami tik internete, todėl tam reikalinga prieiga prie aptariamų interneto svetainių.

Teismas pažymėjo, kad nurodytas ribojimas buvo nustatytas įstatymu ir juo buvo siekiama teisėtų tikslų – užkirsti kelią neramumams ir nusikaltimams. Tačiau, kiek tai susiję su tokio ribojimo būtinumu, Teismas atkreipė dėmesį, kad nacionaliniai teismai nepateikė pakankamų paaiškinimų, kodėl pareiškėjo prieiga prie Europos Žmogaus Teisių Teismo, Turkijos Konstitucinio Teismo ar Oficialiojo leidinio interneto svetainių negali būti laikoma susijusi su jo mokymo ir reabilitacijos tikslais, kai šiuo pagrindu pagal Turkijos nacionalinę teisę kalinių prieiga prie interneto leidžiama, taip pat – ar ir kodėl pareiškėjas turėtų būti laikomas kaliniu, keliančiu tam tikrą pavojų arba priklausančiu nelegaliai organizacijai, dėl ko jo prieiga prie interneto galėtų būti apribota.

Teismas pabrėžė, kad nei valdžios institucijos, nei Vyriausybė nepaaiškino, kodėl ginčijama priemonė buvo būtina, atsižvelgiant į ja siekiamus teisėtus tikslus, t. y. užtikrinti tvarką ir saugumą kalėjime bei užkirsti kelią nusikaltimams. Šiame kontekste Teismas pažymėjo, kad vykdant mokymo ir reabilitacijos programas bet kuriuo atveju buvo priimtose būtinos nuostatos dėl kalinių naudojimosi internetu, prižiūrint kalėjimo administracijai. Nors nacionalinių valdžios institucijų nurodyti saugumo sumetimai gali būti laikomi tinkamais, Teismas pastebėjo, kad nacionaliniai teismai neatliko jokios išsamios saugumo rizikos, kuri tariamai būtų kilusi dėl pareiškėjo prieigos prie minėtų trijų interneto svetainių, analizės, ypač turint omenyje tai, kad šios interneto svetainės priklauso valstybės institucijoms ir tarptautinei organizacijai, o pareiškėjas būtų turėjęs prieigą prie jų tik prižiūrint valdžios institucijoms ir jų nustatytomis sąlygomis.

Atsižvelgęs į tai, Teismas sprendė, kad ginčijamos priemonės taikymą pagrindžiančios priežastys, kurias pateikė nacionalinės valdžios institucijos, nebuvo nei tinkamos, nei pakankamos, o aptariamasis ribojimas nebuvo būtinas demokratinėje visuomenėje.

Išvada: nustatytas Konvencijos 10 straipsnio pažeidimas (vienbalsiai).

41 straipsnis: priteista 1 500 Eur neturtinei žalai atlyginti.

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2021 m. balandžio 6 d. sprendimas byloje

Handzhiyski prieš Bulgariją

(pareiškimo Nr. 10783/14, svarbos lygis – 1)

Dėl baudos už satyriškus veiksmus, kuriais politinės partijos, turinčios daugumą Vyriausybėje, įkūrėjo statula buvo paversta „Kalėdų Seneliu“, „būtinumo demokratinėje visuomenėje“

Faktinės aplinkybės

2013 m. Bulgarijoje prasidėjo demonstracijos prieš tuometinę Bulgarijos Vyriausybę.

Tuo metu pareiškėjas, vietos politikas, buvo opozicinės partijos „Demokratai už stiprią Bulgariją“, kuri neturėjo vietų parlamente ir kuri palaikė prasidėjusias demonstracijas prieš tuometinę Bulgarijos Vyriausybę, pirmininkas.

2013 m. gruodžio 25 d. centrinėje aikštėje stovinti politinės partijos, kuri tuo metu turėjo daugumą Parlamente, įkūrėjo statula buvo nudažyta raudonai ir baltai. Po statula buvo užpurkšti žodžiai „Tėvas Šaltis“. Vėliau tą pačią dieną pareiškėjas, nuėjęs prie nudažytos statulos, užmovė ant statulos galvos „Kalėdų Senelio“ kepurę, po kojomis padėjo raudoną maišą, ant kurio buvo užrašyta „atsistatydinimas“.

Po kelių valandų pareiškėjas buvo areštuotas už nedidelį chuliganizmą.

Nacionalinis teismas pripažino pareiškėją kaltu ir paskyrė jam baudą, konstatavęs, kad šiuo atveju pareiškėjas peržengė ribą tarp politinio pokšto ir chuliganizmo. Šis teismo sprendimas buvo paliktas nepakeistas, išnagrinėjus pareiškėjo skundą apeliacine tvarka.

Pareiškėjas baudą susimokėjo, tačiau, remdamasis Konvencijos 10 straipsnio pažeidimu, kreipėsi į Teismą, teigdamas, kad demokratinėje visuomenėje šiuo konkrečiu atveju nebuvo būtina apriboti jo saviraiškos laisvės.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Teismas, įvertinęs bylos medžiagą, padarė išvadą, kad pareiškėjas, dalyvavęs politiniame proteste (demonstracijoje), savo veiksmais išreiškė aiškias politines pažiūras ir jais perdavė aiškią žinutę apie tai, kokia jo nuomonė apie Parlamente daugumą turinčią politinę partiją ir jos vykdomą politiką. Pripažinta, kad už tokius pareiškėjo veiksmus jam paskirta bauda be abejonės vertintina kaip pareiškėjo saviraiškos laisvės apribojimas. Teismui abejonės nekilo ir dėl to, kad pareiškėjui bauda buvo paskirta esant teisiniam pagrindui ir jo veiksmai iš esmės pateko į Bulgarijos teisės normas, nustatančios, kas yra „nedidelis chuliganizmas“, taikymo apimtį. Teismas taip pat sutiko, kad kišimasis į pareiškėjo saviraiškos laisvę gali būti pagrįstas teisėtu tikslu, t. y. siekiu apsaugoti asmenis, kurie galėjo būti įžeisti tokio pobūdžio veiksmais. Atsižvelgęs į bylos medžiagą, Teismas visgi pripažino, kad šiuo atveju nėra jokių duomenų, patvirtinančių, jog pareiškėjo atlikti veiksmai sukėlė kokią nors riziką visuomenės saugumui ar kad tokią riziką numatė pareigūnai, sulaukę pareiškėją.

Visa tai nustatęs, Teismas konstatavo, kad šiuo atveju turi būti atsakyta į pagrindinį klausimą – ar bauda už pareiškėjo veiksmus buvo „būtina demokratinėje visuomenėje“, t. y. ar šiuo konkrečiu atveju apskritai baudos skyrimas pareiškėjui už jo atliktus veiksmus buvo pateisinamas. Šiuo aspektu Teismas pažymėjo, kad Konvencijos 10 straipsnio 2 dalyje pavartotas būdvardis „būtina(s)“ reiškia aktualų socialinį poreikį riboti asmenų teises, o ne paprastą naudingumą, pagrįstumą ar norą.

Teismas, remdamasis savo jurisprudencija, apibendrino, kad saviraiškos, kuri pagrįsta viešuoju interesu (pvz., politinių pažiūrų skleidimas), apribojimui taikoma „sustiprinta“ apsauga. Tai reiškia, kad apriboti tokio pobūdžio saviraiškos laisvę yra sudėtingiau. Tokios saviraiškos laisvės apsauga apima ne tik išsakomas idėjas ir jų esmę, bet ir jų pateikimo formą.

Atsižvelgęs į tai ir įvertinęs bylos medžiagą, Teismas sutiko, kad sankcijos turi atgrasyti nuo veiksmų, kuriais naikinami istoriniai paminklai ar monumentai. Esant tokiems veiksams (veikoms), sankcijos tikrai gali būti vertinamos kaip „būtinoms demokratinėje visuomenėje“. Tačiau, įvertinęs šios bylos kontekstą, Teismas padarė išvadą, kad šiuo atveju nėra jokių duomenų, kurie pagrįstų išvadą, jog pareiškėjo veiksmai buvo smurtiniai ar kad pareiškėjas nepataisomai pažeidė statulą. Teismas ypač atkreipė dėmesį į tai, kad nebuvo nustatyta, jog pareiškėjas iš pradžių nudažė statulą raudonai ir baltai ir po statula užpurškė žodžių junginį „Tėvas Šaltis“.

Įvertinęs bylos faktines aplinkybes, Teismas priėjo prie išvados, kad šiuo atveju pareiškėjo veiksmai buvo sarkastiški, o satyrai yra būdinga perdėtai iškraipyti tikrovę, siekiant išprovokuoti ir sujaudinti. Teismo jurisprudencijoje ne kartą pažymėta, kad tokios saviraiškos formos apribojimas turi būti ypač atidžiai vertinamas ir nagrinėjamas.

Šiuo konkrečiu atveju vertinant pareiškėjo veiksmus ir baudos, skirtos už jų padarymą, „būtinumą demokratinėje visuomenėje“, buvo būtina, be kita ko, įvertinti visas reikšmingas aplinkybes, pavyzdžiui, koks atliktų veiksmų tikslas, kuo tokiais veiksmais buvo siekiama, kokia žinutę veiksmų autorius siekė perduoti visuomenei, kokia veiksmų objekto (šiuo atveju – statulos) istorinė reikšmė, kokias vertybes ji simbolizuoja visuomenei, koks veiksmų objekto gerbimo laipsnis visuomenėje, kaip veiksmų objekto istorinė reikšmė siejasi su veiksmų autoriaus norėta ištransliuoti žinute. Vien veiksmai savaime nesudaro pagrindo padaryti vienareikšmišką išvadą, kad bauda „būtina demokratinėje visuomenėje“. Šiuo atveju nacionaliniai teismai būtent tą ir padarė, t. y. apsiribojo pareiškėjo veiksmų atlikimo faktu, jų atitikimu teisės normoje apibrėžtiems draudžiamiesiems atlikti veiksmais ir neatliko jokio minėtų panašaus pobūdžio aplinkybių vertinimo.

Teismas, sutikęs su argumentais, kad kai kurie žmonės galėjo įsižeisti, nuliūsti dėl pareiškėjo veiksmų, kartu priminė, kad saviraiškos laisvės apsauga yra taikoma ne tik veiksmais, kurie priimami palankiai ir neįžeidžia, bet ir veiksmais, kurie gali šokiruoti, išgąsdinti, sujaudinti ar sukresti visuomenę ar jos tam tikrą dalį.

Šiuo atveju, Teismo vertinimu, pareiškėjas pasinaudojo statula kaip politinės partijos, su kurios vykdoma politika, propaguojamomis vertybėmis jis nesutiko, priemone išsakyti savo kritiką minėtos partijos veiklai. Todėl Teismui kilo pagrįstų abejonių, ar aptariamais veiksmais pareiškėjas siekė paniekinti visuomenės socialines vertybes, ypač nustačius, kad pareiškėjo veiksmai visuomenėje nesulaukė vienareikšmiškos kritikos ar nepritarimo. Teismas nenustatė ir to, kad statula buvo ypač gerbiama visuomenėje taip, kaip, pavyzdžiui, gerbiami memorialai kariams, atidavusiems savo gyvybes, ginant savo kraštą.

Įvertinęs visą bylos medžiagą ir pareiškėjo veiksmus jos kontekste, Teismas padarė išvadą, kad šiuo atveju pareiškėjo saviraiškos laisvės apribojimas nebuvo „būtinus demokratinėje visuomenėje“.

Išvada: nustatytas Konvencijos 10 straipsnio pažeidimas (6 balsai prieš 1).

41 straipsnis: priteista 2 000 Eur neturtinei žalai ir 54,66 Eur turtinei žalai atlyginti.

Pateikta atskiroji nuomonė.

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2021 m. balandžio 27 d. sprendimas byloje
Affaire Tókés prieš Rumuniją
(pareiškimo Nr. 15976/16, 50461/17, svarbos lygis – 2)

Dėl vėliavų iškėlimo, skirto išreikšti priklausymą tautinei mažumai, kaip politinio veiksmo

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjui, Europos Parlamento nariui, priklausančiam vengrų mažumai Rumunijoje, 2014 m., 2015 m. buvo paskirti įspėjimai už tai, kad ant jo pastato, kuriame yra pareiškėjo darbo biuras, buvo iškeltos Szeklerlando ir Partium (Részek) teritorijos vėliavos.

Galutinės instancijos nacionalinis teismas, išnagrinėjęs pareiškėjo skundus dėl žemesnių instancijų teismų sprendimų, kuriais įspėjimai už pareiškėjo iškeltas Szeklerlando ir Partium (Részek) teritorijos vėliavos pripažinti teisėtais ir pagrįstais, juos atmetė, sutikdamas su žemesnės instancijos teismų sprendimais, kad pareiškėjas, iškeldamas vėliavas, siekė reklamos sau, atkreipdamas visuomenės dėmesį į jo biuro (darbo) vietą. Patvirtinęs žemesnių instancijų teismų išvadą, kad pareiškėjo iškeltos vėliavos buvo pareiškėjo reklama, galutinės instancijos nacionalinis teismas konstatavo, kad pareiškėjas turėjo gauti atitinkamus leidimus, tačiau dėl jų nesikreipė, taip pažeisdamas teisės aktuose nustatytą tvarką. Nacionaliniai teismai sutarė, kad įspėjimai šiuo atveju proporcinga baudimo priemonė.

Pareiškėjas 2020 m. vasario 6 d. buvo įpareigotas nukabinti Szeklerlando ir Partium (Részek) teritorijos vėliavas. Po patikrinimo pareiškėjas 2020 m. vasario 24 d. be valdžios įsikišimo pašalino Szeklerlando ir Partium (Részek) teritorijos vėliavas.

Manydamas, kad jam paskirti įspėjimai už Szeklerlando ir Partium (Részek) teritorijos vėliavų iškėlimą ant pastato, kuriame yra jo biuro (darbo) vieta, pažeidė Konvencijos 10 straipsniu jam suteiktą saviraiškos laisvę, pareiškėjas kreipėsi į Teismą.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Teismas sprendė, kad šiuo atveju nacionaliniai teismai, susikoncentravę į vėliavų priskyrimą reklamai, visiškai nepateikė jokių argumentų, kodėl buvo atmesti pareiškėjo argumentai, kuriais pareiškėjas grindė tai, jog vėliavos buvo tik priemonė išreikšti jo, kaip tautinės mažumos nario, tapatybę. Pažymėta, kad toks teismų motyvavimo nepakankamumas ypač išryškėjo nustačius, kad pareiškėjo argumentai savo prasme ir turiniu ypač nutolę nuo institucijų, nusprendusių skirti pareiškėjui įspėjimus, ir teismų argumentų, susijusių su vėliavų priskyrimo reklamai. Nacionaliniai teismai šiuo atveju visiškai netyrė Szeklerlando ir Partium (Részek) teritorijos vėliavų istorinės, geopolitinės reikšmės, nors būtent šių aplinkybių vertinimas yra esminis, siekiant nustatyti tikrąjį vėliavų iškėlimo tikslą. Vertindami pareiškėjo siekius ir tikslus, nacionaliniai teismai suabsoliutino aplinkybę, ant kokio pastato pareiškėjas iškėlė vėliavas, nepateikė aiškių motyvų, ar visgi ši aplinkybė yra reikšminga nagrinėjamu atveju, bet visiškai neanalizavę ir kitų, Teismo vertinimu, reikšmingų aplinkybių, t. y. neatsižvelgę į pareiškėjo statusą, užimamas pareigas, vykdomą veiklą, jos pobūdį, nesiaiškino, ar pareiškėjas, išskeldamas vėliavas, veikė kaip politikas, ar kaip paprastas asmuo, priklausantis tautinei mažumai, ar pareiškėjas priklausė tautinei mažumai. Atitinkamai, nacionaliniai teismai nepagrįstai nevertino ir neatliko jokios pareiškėjo skunduose nurodytos teismų praktikos analizės.

Teismo vertinimu, šiuo konkrečiu atveju nacionaliniai teismai, neatlikę išsamaus ir tinkamo visų reikšmingų aplinkybių ir Teismo jurisprudencijoje išdėstytų kriterijų, kurie svarbūs sprendžiant dėl saviraiškos laisvės apribojimų, vertinimo, iš esmės neišsiaiškino pareiškėjo veiksmo (vėliavų iškėlimo) pobūdžio, jo tikslo ir konteksto, kuriame šis veiksmas (vėliavų iškėlimas) buvo atliktas. Teismas, įvertinęs faktines aplinkybes, kurias ignoravo ir kurių nevertino nacionaliniai teismai, padarė išvadą, kad pareiškėjo veiksmas (vėliavų iškėlimas) buvo ne reklama, o siekis išreikšti savo tapatybę (priklausymą tautinei mažumai), t. y. politinis veiksmas.

Teismas, sutikęs su nacionalinių teismų vertinimu, kad saviraiškos laisvės ribojimas gali būti pateisinamas teisėtais tikslais, tokiais kaip – užtikrinti, kad aplinka būtų darni, saugi ir sveika, apsaugoti gamtinį ir žmogaus sukurtą turtą, išsaugoti kraštovaizdžio kokybę ir užtikrinti, kad būtų laikomasi reikalaujamų pastatų kokybės standartų, visgi pažymėjo, kad šiuo atveju, pripažinus, kad pareiškėjo veiksmas buvo ne komercinio, o politinio pobūdžio, ypač buvo būtina ir svarbu atlikti išsamų priemonių, kuriomis buvo apribota pareiškėjo saviraiškos laisvė, proporcingumo ir tokių priemonių būtinumo demokratinėje visuomenėje vertinimą. Šiuo aspektu dėl nacionalinių teismų sprendimų glaustumo nėra aiškūs teismų motyvai, kodėl priemonės buvo pripažintos proporcingos ir demokratinėje visuomenėje pateisinančios saviraiškos laisvės apribojimą.

Teismas atkreipė dėmesį ir į tai, kad nors pareiškėjui įspėjimai buvo išduoti 2014 m. ir 2015 m., tačiau pareiškėjas iki pat 2020 m. nebuvo įpareigotas vėliavų pašalinti. Byloje nebuvo duomenų, kad visą šį laikotarpį dėl iškeltų vėliavų kilo kokios nors visuomeninės ar aplinkosauginės problemos.

Įvertinęs nacionalinių teismų išvadą, kad įspėjimai buvo proporcingi, Teismas pažymėjo, kad aplinkybė, jog sankcija yra švelni, savaime nereiškia, kad ji nevaržo asmens atitinkamų laisvių (šiuo atveju – saviraiškos laisvės).

Teismas padarė išvadą, kad nagrinėtu atveju pareiškėjo saviraiškos laisvė buvo suvaržyta, tačiau nacionaliniai teismai nepateikė jokių pagrįstų ir pakankamų argumentų, pagrindžiančių tokį pareiškėjo saviraiškos laisvės apribojimą.

Išvada: nustatytas Konvencijos 10 straipsnio pažeidimas (5 balsai prieš 2).

41 straipsnis: pažeidimo konstatavimas – pakankama satisfakcija neturtinės žalos atlyginimui.

Pateikta atskiroji nuomonė.

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2021 m. gegužės 11 d. sprendimas byloje

Halet prieš Liuksemburgą

(pareiškimo Nr. 21884/18, svarbos lygis – 2)

Dėl pranešėjo statuso suteikimo

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjas buvo įdarbintas įmonėje PricewaterhouseCoopers (PwC), teikiančioje audito, mokesčių konsultavimo ir verslo valdymo paslaugas. 2012–2014 m. keli šimtai išankstinių sprendimų dėl mokesčių ir mokesčių deklaracijų, paruoštų PwC, buvo publikuoti įvairiose žiniasklaidos priemonėse (taip vadinamas „Luxleaks“ skandalas), kai pareiškėjas ir A. D. juos atskleidė žurnalistams. Publikuota informacija išryškino praktiką, kuri truko nuo 2002 m. iki 2012 m., kai buvo sudaromi itin palankūs susitarimai dėl mokesčių tarp PwC, veikiančio tarptautinių įmonių vardu, ir Liuksemburgo mokesčių institucijų.

Pareiškėjas buvo nuteistas baudžiamąja tvarka, kadangi nacionaliniai teismai nepriėmė pasiteisinimo, jog jis informavo apie pažeidimus (t. y. veikė kaip pranešėjas). Tačiau A. D. buvo išteisintas tuo pagrindu, kad jis veikė kaip pranešėjas.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Pareiškėjo nuteisimas už konfidencialių dokumentų perdavimą žurnalistui, kuris paskui juos publikavo, prilygo jo teisės į saviraiškos laisvę įgyvendinimo ribojimui. Ribojimas buvo nustatytas įstatymo, siekė teisėto tikslo užkirsti kelią konfidencialios informacijos atskleidimui ir apsaugoti darbdavio reputaciją.

Dėl pranešimo apie pažeidimus (angl. whistleblowing) kvalifikavimo

Pagal Liuksemburgo teisę pranešimo apie pažeidimus, kaip pateisinimo priėmimas, turėjo teisės pažeidimo neteisėtos prigimties panaikinimo poveikį. Tokiais atvejais įstatyme nurodyti veikos požymiai turėjo būti atlikti atskleidžiant bendrojo intereso informaciją, gera valia ir proporcingu bei tinkamu būdu, taip panaikinant pažeidimą, dėl ko ginamieji būtų išteisinti. Apeliacinis teismas priėjo prie išvados, kad pareiškėjas negalėjo remtis pranešimo apie pažeidimus pateisinimu, kaip jis buvo apibrėžtas nacionalinėje teisėje.

Išreikšti požiūrį, ar įstatyme nurodyti veikos požymiai, dėl kurių pareiškėjas buvo apkaltintas, turėtų būti panaikinti, ar ne, nebuvo Teismo užduotis, kadangi tai buvo tik nacionalinės teisės klausimas. Tačiau Teismas turėjo įvertinti, ar šiuo atveju pareiškėjas veikė kaip pranešėjas.

Pirmiausia pažymėta, kad buvo hierarchinis ryšys tarp pareiškėjo ir jo darbdavio, PwC, o tai reiškė lojalumo pareigas. Šios pareigos yra pranešimo apie pažeidimus sąvokos ypatingas bruožas. Antra, pareiškėjas susisiekė su žurnalistu, kad atskleistų konfidencialią informaciją, gautą jo darbo santykių kontekste. Atsižvelgiant į tai, kad buvo paralelių tarp pareiškėjo veiksmų ir veiksmų, kuriuos atliko pareiškėjai bylose *Guja prieš Moldovą*³ ir *Heinisch prieš Vokietiją*⁴, Teismas sprendė, kad pareiškėjas iš principo turėtų būti laikomas pranešėju pagal Teismo praktiką.

Dėl atitikties kriterijams, nustatytiems Guja praktikoje

Tarp šalių nebuvo ginčo dėl pirmų keturių kriterijų, nustatytų *Guja* byloje: 1) atskleista viešojo intereso informacija; 2) atskleista informacija buvo teisinga; 3) visuomenės informavimas per žiniasklaidą buvo vienintelė reali pranešimo priemonė; 4) pareiškėjas veikė gera valia. Vienintelis nesutarimas buvo susijęs su penktuoju ir šeštuoju kriterijais, būtent pusiausvyra tarp viešojo intereso gauti informaciją ir žalos, kurią informacijos atskleidimas sukėlė darbdaviui, bei bausmės proporcingumu.

Sprendami dėl penktojo kriterijaus, pusiausvyros tarp teisės į saviraiškos laisvės apsaugą ir darbdavio, PwC, teisės į reputacijos apsaugą, nacionaliniai teismai pažymėjo, kad dokumentų, kuriems buvo taikomas profesinės paslapties reikalavimas, atskleidimas sukėlė žalą PwC. Pakenkta įmonės reputacijai ir prarastas klientų pasitikėjimas įmonės vidine saugumo tvarka, o tai nusvėrė bendrąjį interesą. Ieškodami pusiausvyros tarp atitinkamų interesų, teismai teikė didesnį svorį žalai, kurią patyrė PwC, nei interesui atskleisti informaciją.

Apeliacinis teismas vertino neturtinę žalą, patirtą PwC, prieš pasverdamas atitinkamus interesus. Vis dėlto, pagal nacionalinę teisę, šis teismas negalėjo priteisti didesnės kompensacijos nei dydis, kurio prašė bylos šalis. Liuksemburge buvo paplitusi praktika asmenims ar įmonėms, kurios patyrė neturtinę žalą, įskaitant didelę žalą, atsisakyti piniginės kompensacijos, ir tiesiog siekti žalos pripažinimo bei simbolinio vieno euro priteisimo.

³ 2008 m. vasario 12 d. didžiosios kolegijos sprendimas byloje *Guja prieš Moldovą*, pareiškimo Nr. 14277/04.

⁴ 2011 m. liepos 21 d. sprendimas byloje *Heinisch prieš Vokietiją*, pareiškimo Nr. 28274/08.

Taigi, PwC sukelta žala negalėjo būti laikoma neegzistuojančia vien dėl to, kad įmonė įvertino žalą vienu euru, ir Apeliacinis teismas, nustatęs, kad žala egzistuoja, priteisė tokį kompensacijos dydį.

Nors PwC patyrė žalą dėl paties fakto, kad apie iš Luxleaks skandalo kilusią kontraversiją buvo plačiai pranešta žiniasklaidoje, vėliau įmonės apyvarta padidėjo, o taip pat žymiai padidėjo ir darbuotojų skaičius. Taigi, turėjo būti patikrinta, ar žala jos reputacijai buvo tikra ir apčiuopiama. Neatrodė, kad PwC finansinė gerovė patyrė ilgalaikę žalą, ir buvo visi požymiai, kad jos reputacijai galiausiai nebuvo pakenkta, bent jau ne tarp įmonių, kurios buvo jos klientai. Taigi nors PwC neabejotinai patyrė žalą trumpuoju laikotarpiu, jokios ilgalaikės žalos jos reputacijai nebuvo nustatyta.

Apeliacinis teismas nurodė detalias priežastis dėl penktojo kriterijaus, nurodyto *Guja* praktikoje. Taigi Teismui būtų reikalingos rimtos priežastys, kad jis pakeistų nacionalinių teismų atliktą vertinimą. Taip nebuvo šiuo atveju dėl toliau nurodytų priežasčių.

Apeliacinis teismas rūpestingai įvertino informacijos atskleidimo interesą, nuodugniai išnagrinėdamas jų turinį ir jų poveikį tarptautinių įmonių mokestinei praktikai. Šiame kontekste jis pripažino, kad informacijos atskleidimas buvo dėl bendrojo intereso. Jis netgi atsižvelgė į informacijos poveikį, pripažindamas, kad ji galėjo „kelti susirūpinimą ir šokiruoti žmones“.

Vis dėlto Apeliacinis teismas nusprendė, kad informacijos atskleidimo interesas buvo mažiau svarbus nei žala, kurią patyrė PwC, nustatęs, kad informacijos atskleidimas buvo ribotos reikšmės. Prieidamas prie šios išvados, jis pastebėjo, kad dokumentai neatskleidė jokios informacijos, kuri būtų esminė, nauja ar anksčiau nežinoma. Taigi Apeliacinis teismas nepridėjo jokių naujų kriterijų prie tų, kurie buvo nustatyti Teismo praktikoje. Priešingai, Apeliacinio teismo išsamūs motyvai dėl pusiausvyros tarp atitinkamų privačių ir viešų interesų apėmė tris kriterijus – „esminė, nauja ir anksčiau nežinoma“. Kitomis aplinkybėmis šie aspektai galėtų būti laikomi pernelyg siaurais, tačiau šiuo atveju kartu su kitais elementais, į kuriuos atsižvelgė Apeliacinis teismas, jie pagrindė išvadą, kad atskleista informacija nebuvo pakankamo intereso, kad nusvertų žalą, patirtą PwC.

Vertindami šeštąjį kriterijų, nacionaliniai teismai kaip į švelninančią aplinkybę atsižvelgė į „nesavanaudišką [pareiškėjo] veiksmų pobūdį“ ir skyrė gana nedidelę baudą (1 000 EUR). Tai gali pagrįstai būti laikoma santykinai švelnia bausme, kuri neturės tikrai neigiamo poveikio pareiškėjo ar kitų darbuotojų saviraiškos laisvės įgyvendinimui, tačiau paskatins suinteresuotus asmenis apsvarstyti savo numatomų veiksmų teisėtumą.

Nacionaliniai teismai nagrinėjamu atveju rado tinkamą pusiausvyrą tarp, viena vertus, poreikio apsaugoti pareiškėjo darbdavio teises, ir, kita vertus, poreikio apsaugoti pareiškėjo saviraiškos laisvę.

Išvada: Konvencijos 10 straipsnio pažeidimas nenustatytas (penki balsai prieš du).

Pateikta atskiroji nuomonė.

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2021 m. birželio 15 d. sprendimas byloje

Melike prieš Turkiją

(pareiškimo Nr. 35786/19, svarbos lygis – 2)

Dėl darbuotojos, dirbančios pagal darbo sutartį nacionalinėje švietimo institucijoje, atleidimo iš darbo be teisės į kompensaciją už „man patinka“ („like“) reakciją į tam tikras publikacijas „Facebook’e“

Faktinės aplinkybės

Pareiškėja, kuri ginčui aktualiu laikotarpiu Švietimo ministerijoje buvo įdarbinta pagal darbo sutartį valytoja, atleista be teisės į kompensaciją už tai, kad paspaudė „man patinka“ reakcijas po įvairiomis trečiųjų šalių publikacijomis socialiniame tinkle „Facebook“. Pareiškėjos darbdavys atleido pareiškėją, atsižvelgęs į drausmės komisijos sprendimą, kuri buvo įsteigta vadovaujantis kolektyvinėje darbo sutartyje nustatytomis taisyklėmis, taikomomis pareiškėjos darbovietėje.

Pareiškėja ginčijo jos atleidimą iš darbo teismuose. Nacionalinis teismas konstatavo, kad publikacijoms, į kurias pareiškėja paspaudė „man patinka“ reakcija, saviraiškos laisvė negalėjo būti taikoma, šių publikacijų turinys galėjo sutrikdyti ramybę darbo vietoje, t. y. Švietimo ministerijai priklausančiose mokyklose. Nacionalinis teismas motyvavo, kad publikacijos, susijusios su mokytojais, gali būti laikomos įžeidžiančiomis juos ir kelti susirūpinimą tėvams bei mokiniams, o kitos publikacijos buvo politinio pobūdžio.

Pareiškėja kreipėsi į Konstitucinį Teismą, kuris atmetė pareiškėjos individualų skundą ir nusprendė, kad pareiškėja nepagrindė savo teiginio, jog dėl atleidimo iš darbo buvo pažeista jos teisė į žodžio laisvę.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Teismas pažymėjo, kad reakcijos „Man patinka“ naudojimas socialiniuose tinkluose, kuris gali būti laikomas įgalinančiu žmones parodyti savo susidomėjimą turiniu ir pritarimą jam, yra įprasta ir populiaru saviraiškos laisvės įgyvendinimo forma internete.

Teismas vertino, kad nacionaliniai teismai nepakankamai išsamiai išnagrinėjo publikacijų turinį ir kontekstą, kuriame jos buvo paskelbtos. Aptariamą turinį sudarė agresyvi politinė kritika dėl tariamai represinės valdžios institucijų praktikos, raginimai ir skatinimai protestuoti prieš šią praktiką, pasipiktinimo dėl advokatų asociacijos prezidento nužudymo reiškinys, pasmerkimas dėl tariamo mokinių išnaudojimo valdžios kontroliuojamose įstaigose ir aštri reakcija į teiginį, suvokiamą kaip seksistinį, kurį padarė žinoma religinė asmenybė. Teismas pažymėjo, kad nacionaliniai teismai visiškai neišnagrinėjo galimo pareiškėjos elgesio poveikio, nors buvo būtina tai nustatyti.

Teismas nurodė, kad pareiškėja nebuvo valstybės tarnautoja, turinti ypatingą pasitikėjimo ir lojalumo ryšį, bet darbuotoja, dirbanti pagal darbo sutartį, kuriai taikoma darbo teisė. Lojalumo, atsargumo ir diskretiškumo pareiga, kurią darbuotojai privačiuose teisiniuose darbo santykiuose turi savo darbdaviui, negali būti tokio pat lygio, kaip valstybės tarnautojams.

Teismas akcentavo, kad pareiškėja nebuvo tas asmuo, kuris sukūrė ir paskelbė publikacijas atitinkamame socialiniame tinkle („Facebook“), jos veiksmas apsiribojo „man patinka“ reakcijos paspaudimu po publikacijomis. Aplinkybė, kad pareiškėja paspaudė „man patinka“ reakciją po publikacijomis, negali būti vertinama taip pat, kaip pasidalinimas šia publikacija socialiniame tinkle, nes tokia reakcija pareiškėja tik išreiškė pritarimą paskelbtam turiniui, o ne aktyvų norą jį skleisti. Teismas atkreipė dėmesį, kad valdžios institucijos nenurodė, jog aptariamasis turinys sukėlė labai didelį susirūpinimą socialinėje žiniasklaidoje. Kai kurios ginčo publikacijos sulaukė tik keliolikos „man patinka“ reakcijų („like“) ir labai mažai komentarų. Įvertinęs pareiškėjos pareigas, teismas nurodė, kad ji negalėjo būti ypač žinoma, o jos veikla „Facebook“ negalėjo turėti reikšmingos įtakos mokiniams, tėvams, mokytojams ir kitiems darbuotojams. Be to, nacionalinės valdžios institucijos savo sprendimuose nesiekė nustatyti, ar nurodyti asmenys turėjo prieigą prie pareiškėjos „Facebook“ paskyros ar ginčijamų „man patinka“ reakcijų, atsižvelgiant į pareiškėjos paskyros „Facebook“ parametrus, ryšius ir populiarumo lygį.

Teismas akcentavo, kad nacionalinės valdžios institucijos savo sprendimuose nenurodė, ar laikotarpiu nuo ginčijamo turinio paskelbimo iki drausmės bylos iškėlimo, reakcijos „man patinka“, kurias pareiškėja pareiškė dėl ginčijamo turinio, buvo pastebėtos ar dėl jų skundėsi mokiniai, tėvai, mokytojai ar kiti darbuotojai jos darbovietėje ir ar dėl pareiškėjos „man patinka“ reakcijų kilo tokio pobūdžio incidentų, kad būtų pakenkta tvarkai ir ramybei darbo vietoje.

Teismas pabrėžė, kad drausmės komisija ir nacionaliniai teismai, konstatuodami, jog ginčijami pareiškėjos veiksmai galėjo sutrikdyti tvarką ir ramybę jos darbovietėje, neatsižvelgė į visus reikšmingus faktus ir bylos aplinkybes. Nacionalinės valdžios institucijos nesiekė įvertinti pareiškėjos „man patinka“ reakcijų galimybes sukelti nepageidaujamą reakciją pareiškėjos darbovietėje, atsižvelgdamos į ginčo publikacijų, su kuriomis pareiškėjos „man patinka“ reakcijos buvo susijusios, turinį, profesinį ir socialinį kontekstą, kuriame jie buvo sukurti, ir galimą jų apimtį ir poveikį. Teismas padarė išvadą, kad šioje byloje nurodytos priežastys, pagrindžiančios pareiškėjos atleidimą iš darbo, negali būti vertinamos kaip reikšmingos ir pakankamos.

Apibendrinęs, Teismas konstatavo, kad toks kišimasis į pareiškėjos teisę į saviraiškos laisvę nebuvo proporcingas siekiamam tikslui.

Išvada: nustatytas Konvencijos 10 straipsnio pažeidimas (vienbalsiai).

41 straipsnis: priteista 2 000 Eur neturtinei žalai atlyginti, reikalavimas atlyginti turtinę žalą atmestas.

[Prieiga internete](#)

DISKRIMINACIJOS UŽDRAUDIMAS (14 straipsnis)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2021 m. gegužės 11 d. sprendimas byloje *Yocheva ir Ganeva prieš Bulgariją* (pareiškimo Nr. 18592/15 ir 43863/15, svarbos lygis – 2)

Dėl atsisakymo skirti socialinę pašalpą nepilnamečio vaiko, kurio tėvas nežinomas, vienišai motinai

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjai, vienišai motinai, kurios nepilnamečių vaikų tėvas jų nepripažino, atsisakyta skirti mėnesinę pašalpą šeimoms, kuriose vaikai turi tik vieną išgyvenusį tėvą. Nacionaliniuose teismuose inicijuota teismų peržiūros procedūra dėl diskriminacijos buvo nesėkminga.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Vertindamas, ar pareiškėjos padėtis buvo panaši ar analogiška grupėms, turinčioms teisę į pašalpą, Teismas atsakė teigiamai. Pirma, kalbant apie vaikų, kurių motinos mirė, tėvus (vis-à-vis), kaip ir vaiko priežiūros atostogų pašalpų atveju, vyrai ir moterys buvo panašioje padėtyje dėl šeimos pašalpų, skirtų paremti šeimoms, turinčias vaikų su vienu išlikusiu (gyvu) tėvu; jie taip pat buvo „panašioje padėtyje“ pagal savo, kaip vienintelio vaikų globėjo, vaidmenį. Antra, pareiškėja buvo „atitinkamai panašioje situacijoje“ palyginus su našlėmis, kurių vaikai gimė santuokoje, ir vienišomis motinomis, kurių vaikų tėvai juos pripažino prieš mirštant, atsižvelgiant į tai, kad išmokų sistema buvo siekiama kas mėnesį teikti paramą šeimoms su vaikais, kurios dėl įvairių priežasčių buvo pažeidžiamoje padėtyje, ir šių grupių motinoms veikiant kaip vienintelėms vaikų globėjoms.

Vertindamas, ar buvo taikomas nevienodas požiūris, Teismas nurodė, kad pareiškėjai buvo atsisakyta skirti pašalpą, nes ji negalėjo pateikti dokumentų, patvirtinančių, kad tėvas mirė, o vaikai yra jo teisėti įpėdiniai, skirtingai nei kitos šeimų grupės, galinčios reikalauti pašalpos, pateikti tuos dokumentus, nes jų vaikai buvo užmezgę teisinius ryšius su abiem tėvais. Taigi pareiškėjos šeima ir kitos grupės buvo traktuojamos skirtingai.

Analizuodamas, ar skirtingas požiūris buvo pagrįstas „statusu“, numatytu Konvencijos 14 straipsnyje, Teismas nurodė, kad su pareiškėja buvo kitaip elgiamasi dėl dviejų priežasčių: i) jos lyties – kadangi motinystė daugeliu atvejų nulėmė gimimo aktas, tik vaikų tėvystė daugeliu atveju negalėjo būti žinoma; būdama vaikų, kurių tėvas nežinomas, motina, ji negalėjo pateikti reikalaujamų dokumentų pagal įstatymą, nors vienišas tėvas, kurio vaikų motina mirė, paprastai galėtų tai padaryti; ir (ii) savo šeimos statuso, t. y. vieniša motina, kurios vaikų tėvo tapatybė nebuvo nustatyta. Tai atsirado taikant atitinkamus vidaus įstatymus, taikomus tik šeimoms, turinčioms vieną išgyvenusį tėvą, ir, kaip patvirtino ir patikslino Konstitucinis Teismas, reikalaujant, kad vienas iš tėvų būtų miręs.

Teismas, vertindamas, ar nevienodas požiūris buvo objektyviai pagrįstas, nenustatęs įtikinamų Vyriausybės argumentų, nusprendė, kad nebuvo pateikta pagrįsto ar objektyvaus pagrindo neskirti pareiškėjos šeimai pašalpos. Teismas *inter alia* atsižvelgė į šiuos aspektus:

- skirtingas požiūris, kuris kilo iš pačios taikytinos teisės, buvo grindžiamas labai tradiciniu, pasenusiu ir stereotipišku šeimos supratimu, kad būtina reikia turėti du teisėtus tėvus. Tai negali būti pakankamas diferencijuoto požiūrio pagrindimas, kaip ir panašūs stereotipai, pagrįsti rase, lytimi, spalva ar seksualine orientacija;

- pašalpos gavimas priklausė nuo to, ar pareiškėja atskleidžia intymią informaciją ir (arba) imasi teisinių veiksmų dėl tėvo pripažinimo – visa tai pateko į jos asmeninio gyvenimo sritis ir to ji nepageidavo daryti. Tai prilygo visiškam naudojimuisi jos teise į pagarbą šeimos gyvenimui, kuri tapo priklausoma nuo to, ar ji atsisakys teisės į pagarbą savo socialinei ir asmeninei tapatybei bei psichologiniam neliečiamumui, kurios buvo saugomos pagal Konvencijos 8 straipsnį;

- vaikams, kurių tėvas objektyviai nežinomas, buvo atimta vieno iš tėvų priežiūra ir apsauga taip pat, kaip ir vaikams, kurių vienas iš tėvų mirė. Negalima sakyti, kad jiems reikalinga mažiau priežiūros ir apsaugos nei pastariesiems arba kad jie buvo geresnėje padėtyje, neatsižvelgiant į daugybę kitų svarbių aplinkybių, kurios neišvengiamai labai skyrėsi kiekvienu atveju;

- pareiškėjos šeimos situacija, kuriai, pasak jos, būdingas absoliutus tėvo nebuvimas, kaip taisyklė, negalėjo būti laikoma palankia jos vaikams;

- iš Vyriausybės pastabų buvo galima daryti išvadą, kad reikalavimas nustatyti tėvo tapatybę buvo skirtas apsaugoti valstybę nuo sukčiavimo, tačiau Vyriausybė nė vienu momentu neteigė, kad pareiškėja bandė ar siekė sukčiauti ar apgauti valstybę, reikalaujama pašalpos. Be to, apskritai Vyriausybė nepateikė įrodymų apie plačiai paplitusį sukčiavimą ar tai, kaip ginčijama politika buvo siekiama apsaugoti nuo tokio sukčiavimo ar kad kitos standartinės priemonės, skirtos užkirsti kelią apgaulingiems reikalavimams, buvo neveiksmingos;

- nei bendro socialinių išmokų sistemos standarto nebuvimas, nei plati vertinimo laisvė ekonominės ar socialinės politikos srityje neatleidžia valstybių, kurios priėmė šeimos pašalpų sistemas, nuo pareigos skirti tokias pašalpas nediskriminuojant ir nepateisina diskriminacinių įstatymų priėmimo ar praktikos. Taigi argumentas, kad teisės suteikimas gauti pašalpą pareiškėjos kategorijai buvo nepriimtinas, nes dėl to valdžios institucijos mokėtų daugiau, savaime nebuvo pakankamas tokio skirtingo požiūrio pateisinimui;

- Vyriausybė neteigė ir nepateikė įrodymų, patvirtinančių, kad nežinomas pareiškėjos vaikų tėvas jiems teikė globą ar paramą arba kaip nors iš tikrųjų dalyvavo jų gyvenime. Taigi šiomis bylos aplinkybėmis Vyriausybė neįrodė, kad buvo įtikinamų priežasčių, nesusijusių su pareiškėjos šeimos statusu ar jos lytimi, kad būtų kompensuotas taikytinos teisės diskriminacinis poveikis jos šeimai.

Išvada: nustatytas Konvencijos 14 straipsnio kartu su Konvencijos 8 straipsniu pažeidimas (vienbalsiai).

41 straipsnis: priteista 4 500 Eur neturtinei ir 3 915 Eur turtinei žalai atlyginti.

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2021m. birželio 8 d. sprendimas byloje
Senovės baltų religinė bendrija „Romuva“ prieš Lietuvą
(pareiškimo Nr. 48329/19, svarbos lygis – 2)

Dėl atsisakymo suteikti valstybės pripažintos religinės asociacijos statusą

Faktinės aplinkybės

Pareiškėja, netradicinė religinė bendrija, įsteigta pagal Lietuvos Respublikos įstatymus ir sudaryta iš kelių religinių bendruomenių, vadovaujantis senuoju baltų pagonių tikėjimu, kreipėsi dėl valstybės pripažintos religinės asociacijos statuso suteikimo. Šis statusas jai suteiktų papildomas privilegijas – jos dvasininkų teisę tvirtinti religines santuokas, kurios būtų pripažintos kaip civilinės santuokos, teisę teikti religinio švietimo paslaugas mokyklose, teisę gauti eterį savo religinėms apeigoms transliuoti, atleidimą nuo žemės mokesčio mokėjimo ir dvasininkų teisę gauti socialinio draudimo išmokas. Teisingumo ministerija padarė išvadą, kad pareiškėja įvykdė visus teisinius reikalavimus, Seimo narių grupės pateiktas nutarimo projektas, kuriame siūloma pripažinti religinę bendriją, buvo išnagrinėtas ir kitos valstybės institucijos bei Vyriausybė jam pritarė. Galiausiai, po dviejų svarstymų, Seimas šio projekto nepriėmė.

Pareiškėja Teismui skundėsi, kad jos atžvilgiu buvo pažeistas Konvencijos 9 straipsnis (Minties, sąžinės ir religijos laisvė) atskirai, taip pat Konvencijos 9 straipsnis kartu su Konvencijos 14 straipsniu, Seimui nusprendus nesuteikti pareiškėjai valstybės pripažintos religinės bendrijos statuso, taip pat pareiškėja teigė, kad nacionalinė teisė nenumato galimybės apskųsti tokį Seimo sprendimą, todėl pareiškėja neturėjo veiksmingos teisinės gynybos priemonės, kaip to reikalauja Konvencijos 13 straipsnis (Teisė į veiksmingą teisinės gynybos priemonę).

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Dėl peticijos priimtimumo

Teismas konstatavo, kad byloje nebuvo pakankamai tiksliai nustatyta, ar ginčijamas Seimo sprendimas pateko į viešojo administravimo aktų kategoriją ir ar jį galėjo nagrinėti administraciniai teismai. Atsižvelgdamas į tai, Teismas konstatavo, kad Vyriausybė neįrodė, jog skundo prieš Seimą pateikimas administraciniams teismams buvo gynimo priemonė, kuria pareiškėja galėjo naudotis tiek teoriškai, tiek praktikoje, kaip reikalaujama pagal Konvencijos 35 straipsnio 1 dalį. Pasisakydamas dėl pareiškėjos galimybės kreiptis su individualiu skundu į Konstitucinį Teismą, Teismas pastebėjo, kad Konstitucinio Teismo įstatymo pataisa, nustatanti individualių konstitucinių skundų pateikimo tvarką, buvo priimta nepaėjęs nė mėnesiui po to, kai Seimas atmetė pareiškėjos prašymą suteikti bendrijai valstybės pripažintos religinės bendrijos statusą. Šis pakeitimas numatė, kad jis įsigalios 2019 m. rugsėjo 1 d. ir kad individualūs konstituciniai skundai galės būti pateikti per keturis mėnesius nuo galutinio sprendimo dėl konkrečios bylos paskelbimo. Atsižvelgdamas į susiklosčiusias aplinkybes, Teismas manė, kad vien tai, kad pareiškėja pateikė Teismui petiją likus kelioms dienoms iki galimybės paduoti individualų konstitucinį skundą atsiradimo, savaime negalėjo atleisti pareiškėjos nuo pareigos išnaudoti šią gynybos priemonę. Tačiau Teismas pastebėjo, kad pagal nacionalinę teisę Konstitucinis Teismas gali nagrinėti skundą tik po to, kai išnaudotos visos teisių gynimo priemonės ir yra priimtas galutinis teismo sprendimas. Teismas, atsižvelgęs į tai, kad jau nustatė, jog neįrodyta, kad bylinėjimasis administraciniuose teismuose buvo veiksminga teisinė gynybos priemonė šios bylos aplinkybėmis, konstatavo, jog nebuvo galima tikėtis iš pareiškėjos, kad ji pradėtų šį procesą.

Dėl Konvencijos 14 straipsnio pažeidimo

Spręsdamas, ar šioje byloje taikytinas Konvencijos 14 straipsnis, Teismas nagrinėjo, ar šios bylos faktinės aplinkybės patenka į Konvencijos 9 straipsnio taikymo sritį.

Teismas pirmiausia pažymėjo, kad nei Vyriausybė, nei šalies valdžios institucijos neginčijo, kad Lietuvoje egzistuoja kelios bendruomenės, kurios teigė išpažįstančios senąjį baltų tikėjimą. Kai kurios iš šių bendruomenių buvo oficialiai įregistruotos 1992 m. Šis tikėjimas buvo įtrauktas į nacionalinius surašymus kaip vienas iš galimų būdų asmenims apibūdinti savo religinius įsitikinimus. Be to, 2002 m. pareiškėja buvo įregistruota kaip religinė bendrija, po to, kai valdžios institucijos išnagrinėjo jos statutą ir pagrindinius tikėjimo principus. Teismas padarė išvadą, kad iki Seimo diskusijų, po kurių buvo priimtas ginčijamas sprendimas, nacionalinėms valdžios institucijoms nekilo abejonių, kad pareiškėja iš tikrųjų buvo religinė bendrija, todėl Teismas nemanė, kad yra pagrindo abejoti pareiškėjos religiniu pobūdžiu.

Teismas pažymėjo, kad šioje byloje atsisakymas suteikti valstybės pripažintos religinės bendrijos statusą neturėjo įtakos pareiškėjos juridiniam veiksniumi ar jos gebėjimui veikti ir praktikuoti religiją. Valstybės pripažintos religinės bendrijos statusas būtų suteikęs jai keletą papildomų privilegijų (žr. faktines aplinkybes).

Vertindamas, ar pareiškėja nebuvo diskriminuojama kitų religinių bendrijų atžvilgiu, Teismas atkreipė dėmesį, kad Teisingumo ministerija buvo parengusi išvadą, jog pareiškėja atitiko nacionalinėje teisėje keliamus reikalavimus valstybės pripažinimo siekiančiai religinei bendrijai. Be to, Seimas yra suteikęs valstybės pripažinimą religinėms bendrijoms, turinčioms mažiau šalininkų nei pareiškėja, o tai rodo, kad visuomenės parama pareiškėjai buvo pakankama.

Pažymėjęs, kad kelioms kitoms religinėms bendrijoms Seimas suteikė valstybinį pripažinimą, priešingai nei pareiškėjai, Teismas padarė išvadą, kad pareiškėja buvo traktuojama skirtingai nei kitos religinės bendrijos, kurios buvo analogiškoje ar atitinkamai panašioje situacijoje. Teismo manymu, skirtingas požiūris į pareiškėją buvo grindžiamas jos religija, o tai yra vienas iš pagrindų, aiškiai nurodytų Konvencijos 14 straipsnyje.

Vertindamas, ar Seimo atsisakymas nesuteikti pareiškėjai valstybės pripažintos religinės bendrijos statuso buvo pagrįstas ir objektyvus ir atsižvelgdamas į tai, kad ginčijamame Seimo sprendime nebuvo nurodyta jokių argumentų, Teismas kritiškai įvertino tai, kad galiojantis įstatymas nenumato, koku pagrindu Seimas gali nesuteikti valstybės pripažinimo religinei bendrijai, kurios atžvilgiu Teisingumo ministerija yra priėmusi palankią išvadą, taip pat nenustatyta, ar Seimas gali ginčyti minėtą išvadą. Teismo manymu, tai ne tik gali vesti prie savavališkų sprendimų, bet ir riboja galimybes nustatyti pakankamai aiškius kriterijus, į kuriuos turi būti atsižvelgiama priimant sprendimus. Juo labiau, kad sprendimo dėl valstybės pripažinimo suteikimo priėmimas patikėtas Seimui, t. y. politinei institucijai, o Teismas jau anksčiau yra pastebėjęs, kad politinė parlamentinių procedūrų prigimtis kelia riziką, kad religinės organizacijos atžvilgiu priimamam sprendimui gali turėti įtaką politiniai įvykiai.

Vertindamas, ar byloje nagrinėjamas atsisakymas suteikti pripažinimą pareiškėjai buvo pagrįstas ir objektyvus, Teismas vertino Seimo narių argumentus, išsakytus parlamentinių diskusijų metu (tariamasis ryšys tarp pareiškėjos veiklos ir KGB ar Kremliaus politikos; abejonės, ar pareiškėjos veikla iš tiesų buvo religinė, o ne kultūrinė ar etnografinė; „baltų tikėjimo“ egzistavimas). Teismas padarė išvadą, kad Seimo atliktas vertinimas, kuris iš esmės kvestionavo pareiškėjos įsitikinimus ir tų įsitikinimų reiškimo būdus, yra nesuderinamas su valstybės neutralumo ir nešališkumo pareiga.

Teismas nurodė, kad tam tikro religinio pliuralizmo puoselėjimas yra gyvybiškai svarbus demokratinės visuomenės išlikimui ir pažymėjo, kad valdžios vaidmuo nėra pašalinti įtampos priežastį, pašalinant pliuralizmą, bet užtikrinti, kad konkuruojančios grupės toleruotų viena kitą. Šis valstybės vaidmuo prisideda prie viešosios tvarkos, religinės darnos ir tolerancijos demokratinėje visuomenėje, ir vargu ar gali būti suvokiamas kaip mažinantis tikėjimo ar Bažnyčios, su kuria istoriškai ir kultūriškai susiję konkrečios šalies gyventojai, vaidmenį.

Atitinkamai Teismas negalėjo sutikti, kad religijos, kurios laikosi dauguma gyventojų, egzistavimas ar tariama įtampa tarp pareiškėjos ir daugumos religijos, arba tos religijos valdžios priešinimasis, galėtų būti objektyvus ir pagrįstas pagrindas atsisakyti suteikti valstybės pripažintos religinės bendrijos statusą pareiškėjai.

Atsakydamas į Vyriausybės argumentą, kad daugumoje katalikiškų Europos šalių jokie pagoniški judėjimai neturi privilegijuoto statuso santykiuose su valstybe, Teismas akcentavo, kad savo praktikoje Teismas niekada nėra nusprendęs, jog susitariančiųjų valstybių vertinimo ribos galėtų būti platesnės ar siauresnės, atsižvelgiant į religinių įsitikinimų pobūdį. Taigi, skirtingas požiūris į pareiškėją, palyginti su kitomis religinėmis asociacijomis, esančiomis panašioje situacijoje, negalėjo būti pateisintas jos tikėjimo pobūdžiu.

Teismas padarė išvadą, kad atsisakydamas suteikti valstybės pripažinimą pareiškėjai, valstybės institucijos nepateikė pagrįsto ir objektyvaus pagrindo vertinti pareiškėją skirtingai nuo kitų religinių bendrijų, kurios buvo atitinkamai panašioje situacijoje, o Seimo nariai, balsavę prieš valstybės pripažinimo suteikimą, įgyvendindami savo teisėkūros įgaliojimus, nebuvo neutralūs ir nešališki. Padaręs šią išvadą, Teismas konstatavo, kad nebūtina nagrinėti, ar aplinkybė, jog pareiškėja pakartotinai dėl valstybės pripažinimo gali kreiptis po 10 metų, pažeidė jos teises.

Dėl Konvencijos 13 straipsnio pažeidimo

Teismas nurodė, kad, nustačius, jog pareiškėja neturėjo veiksmingos vidaus gynybos priemonės dėl ginčijamo Seimo sprendimo ir Vyriausybei nenurodžius jokių kitų teisės gynimo būdų, kurie atitiktų Konvencijos 13 straipsnio nuostatas, konstatuota, kad buvo pažeistas Konvencijos 13 straipsnis.

Išvada: nustatytas Konvencijos 14 straipsnio kartu su Konvencijos 9 straipsniu, taip pat 13 straipsnio pažeidimas (vienbalsiai).

[Prieiga internete](#)

LAISVI RINKIMAI (Pirmojo Protokolo 3 straipsnis)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2021 m. birželio 17 d. sprendimas byloje

Miniscalco prieš Italiją

(pareiškimo Nr. 55093/13, svarbos lygis – 2)

Dėl kandidatų pašalinimo iš rinkimų dėl teistumo

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjas, Italijos pilietis, siekė kandidatuoti į 2013 m. Italijos regioninius rinkimus, tačiau Regioninė rinkimų komisija, išnagrinėjusi kandidatų į rinkimus sąrašą, nustatė, kad pareiškėjo rašytinis patvirtinimas, jog nėra pagrindo uždrausti jam būti kandidatu, yra neteisingas, kadangi iš pareiškėjo teistumų sąrašo matyti, kad jis tris kartus buvo nuteistas už piktnaudžiavimą valdžia, o trečiasis teistumas galutinai įsiteisėjo 2011 m. gruodžio mėn. Regioninė rinkimų komisija nutarė pašalinti pareiškėjo pavardę iš kandidatų į regioninius rinkimus sąrašo, vadovaudamasi 2013 m. sausio 5 d. įsigaliojusiu įstatyminiu dekretu, pagal kurį kiekvienas

asmuo, kuris galutiniu sprendimu buvo nuteistas, be kita ko, už piktnaudžiavimą valdžia, negalėjo dalyvauti regioniniuose rinkimuose. Pareiškėjas užginčijo šį sprendimą, tačiau Italijos teismai jo skundą atmetė. 2017 m. po rehabilitacijos pareiškėjas vėl galėjo dalyvauti regioniniuose rinkimuose.

Remdamasis Konvencijos 7 straipsniu (nėra bausmės be įstatymo) ir Pirmojo Protokolo 3 straipsniu (teisė į laisvus rinkimus), pareiškėjas skundėsi, kad jo pašalinimas iš kandidatų į 2013 m. regioninius rinkimus sąrašo taikant Įstatyminį dekretą prilygo griežtesnės bausmės taikymui atgaline data ir apribojo jo pasyviąją rinkimų teisę.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Dėl Konvencijos 7 straipsnio 1 dalies pažeidimo

Visų pirma, Teismas priminė, kad politinių ir rinkimų teisių sritis iš esmės nepatenka į Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) ir 7 straipsnio taikymo sritį. Be to, pabrėžė, kad Įstatyminio dekreto aiškinamajame rašte buvo aiškiai nurodyta, jog kovos su korupcija ir neteisėta veika tikslas turi būti pasiektas taikant daugiadisciplininį metodą, pagal kurį baudos būtų tik vienas iš naudojamų metodų. Piktnaudžiavimo valdžia įtraukimas tarp pagrindų, pateisinančių draudimą asmeniui dalyvauti rinkimuose, buvo skirtas sustiprinti kovą su organizuoto nusikalstamumo įsigalėjimo valdžios institucijose problema, siekiant išsaugoti tinkamą valdžios institucijų veikimą ir skaidrumą bei laisvą išrinktų valdžios organų sprendimų priėmimo procesą. Be to, kaip Italijos Konstitucinis Teismas pabrėžė savo sprendime, rinkimų teisių apribojimais jau galiojo iki šio Įstatyminio dekreto.

Teismas palankiai įvertino Italijos Konstitucinio Teismo požiūrį, kad ginčijama priemonė nėra bausmė ir neturi baudiamojo apkaltinamojo nuosprendžio poveikio. Ji taikoma asmeniui, neatitinkančiam subjektyviosios sąlygos, leidžiančios užimti renkamas pareigas ir jas vykdyti. Kandidatai, kurių pavardės buvo išbrauktos iš kandidatų sąrašo jiems praradus pasyviąją rinkimų teisę, nebuvo baudžiami remiantis nusikaltimų, už kuriuos jiems buvo pareikšti kaltinimai ir dėl kurių jie buvo nuteisti, rimtumu; jie buvo išbraukti iš sąrašo, nes prarado savo moralines vertybes, kaip esminę sąlygą, kad galėtų eiti reprezentacines renkamas pareigas.

Teismas taip pat atkreipė dėmesį, kad draudimas kandidatuoti regioniniuose rinkimuose reiškė tik pareiškėjo pasyviosios rinkimų teisės praradimą, tačiau aktyvusis balsavimo teisės aspektas jokių būdu nebuvo pažeistas. Be to, pareiškėjas turėjo galimybę ginčyti jo pašalinimą iš kandidatų sąrašo Rinkimų komisijoje, o vėliau ir administraciniuose teismuose, laikantis rungtyniškumo principo.

Teismas sutiko, kad teisės būti kandidatu regioniniuose rinkimuose praradimas turėjo politinių pasekmių pareiškėjui, tačiau akcentavo, kad to nepakanka, jog šis ribojimas būtų laikomas baudžiamąja sankcija. Juolab kad po rehabilitacijos pareiškėjas galėjo kandidatuoti vėlesniuose regioniniuose rinkimuose 2017 m., o jo aktyviosios rinkimų teisės apskritai nebuvo apribotos.

Taigi, Teismas nusprendė, kad draudimas pareiškėjui kandidatuoti 2013 m. regioniniuose rinkimuose negali būti laikomas kriminaline bausme, kaip apibrėžta Konvencijos 7 straipsnyje, todėl ši pareiškimo dalis pripažinta nepriimtina.

Dėl Konvencijos Pirmojo Protokolo 3 straipsnio pažeidimo

Teismas pažymėjo, kad ginčijama priemonė trukdė pareiškėjui naudotis savo rinkimų teisėmis, saugomomis pagal Konvencijos Pirmojo Protokolo 3 straipsnį.

Šiuo aspektu Teismas nurodė, kad aptariamoms priemonėms tikslas buvo išplėsti rinkimų teisių apribojimų spektrą, kuris jau egzistavo vietos lygmeniu, ir tai atitiko poreikį skubiai užtikrinti tinkamą viešosios valdžios institucijų bendrąją prasme funkcionavimą. Ginčijama priemonė reglamentavo galimybę dalyvauti viešajame gyvenime ir laisvą išrinktų institucijų sprendimų priėmimo procesą. Teismo vertinimu, šis tikslas buvo suderinamas su teisinės valstybės principu ir bendraisiais Konvencijos tikslais.

Be to, ginčijamos priemonės taikymui buvo nustatytos tam tikros sąlygos. Visų pirma, ribojimas asmeniui būti kandidatu rinkimuose buvo siejamas su galutiniu teistumu už įstatyme griežtai apibrėžtus sunkius nusikaltimus. Ši sąlyga buvo įtvirtinta remiantis abstrakčiu vertinimu ir ją taikant asmens teisės kandidatuoti rinkimuose atėmimas buvo automatinis, be galimybės vertinti individualias situacijas ar naudotis tam tikra diskrecija. Ginčijama priemonė buvo taikoma ne visiems nuteistiesiems, bet iš anksto apibrėžtai asmenų

kategorijai ir priklausė nuo nusikaltimų pobūdžio. Atitinkamai minėta priemonė pareiškėjui buvo pritaikyta dėl 2011 m. galutinai įsiteisėjusio jo teistumo už nusikaltimą – piktnaudžiavimą valdžia.

Atsižvelgdamas į tai, kad ginčijama priemonė pareiškėjui buvo pritaikyta po to, kai jis buvo nuteistas už nusikaltimus, padarytus iki Įstatyminio dekreto įsigaliojimo, Teismas pažymėjo, kad turint omenyje plačią susitariančiųjų valstybių vertinimo laisvę sprendžiant dėl pasyviosios rinkimų teisės apribojimų, Konvencijos Pirmojo Protokolo 3 straipsnio reikalavimai ne tokie griežti, kaip susiję su Konvencijos 7 straipsniu. Atitinkamai šiuo atveju valstybės siekis buvo organizuoti kovos su neteisėta veikla ir korupcija sistemą valdžios institucijose. Teismo vertinimu, atsižvelgiant į šį nacionalinį kontekstą, neatidėliotinas draudimo asmeniui kandidatuoti regioniniuose rinkimuose taikymas atitiko įstatymų leidėjo tikslą pašalinti asmenis, nuteistus už sunkius nusikaltimus, iš rinkimų procedūrų ir taip apsaugoti šio demokratinio proceso integralumą. Be to, Teismas pritarė Italijos įstatymų leidėjo sprendimui ginčijamą priemonę taikyti, atsižvelgiant į baudžiamojo nuosprendžio įsiteisėjimo dieną, o ne nusikalstamų veikų padarymo dieną.

Galiausiai Teismas akcentavo, kad, nors teisės kandidatuoti į regioninius rinkimus atėmimui nebuvo nustatytas joks terminas, šiuo atveju pareiškėjas kreipėsi dėl reabilitacijos ir jo prašymas buvo patenkintas bei jis galėjo dalyvauti regioniniuose rinkimuose 2017 m.

Išvada: pareiškimas dėl Konvencijos 7 straipsnio 1 dalies pažeidimo pripažintas nepriimtiniu. Konvencijos Pirmojo Protokolo 3 straipsnio pažeidimas nenustatytas (vienbalsiai).

[Prieiga internete](#)